

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4264

[Total No. of Pages : 3

[5961]-201

F.Y. B.A.

**COMPULSORY ENGLISH - II**

**(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11012)**

**Text : Literary Gleam**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1) a)** Attempt any one from the following questions in about 150 words each :  
[7]

- i) Explain the statement 'There is a grace in accepting also'.
- ii) Elaborate the title 'In Sahyadri Hills, A Lesson in Humility'.

**b)** Attempt any one from the following questions in about 150 words each :  
[7]

- i) Describe the meeting between Hughie Erskine and a model millionaire.
- ii) Focus on the element of surprise in the story 'The Model Millionaire'.

**Q2) a)** Attempt any one from the following questions in about 150 words each :  
[7]

- i) What is the climax of the story 'The Eyes are not Here'?
- ii) Write about an element of suspense in the story 'The Eyes are not Here'.

**b)** Attempt any one from the following questions in about 150 words each :  
[7]

- i) What makes the poem 'My Heart Leaps Up' a romantic lyric?
- ii) What does the speaker mean when he says that his heart leaps up?

**P.T.O.**

**Q3) a)** Attempt any one from the following questions in about 150 words each :  
[7]

- i) The theme of Ozymandias is permanence of art contrasted with temporariness of power. Explain.
- ii) Describe in your words the statue of Ozymandias.

**b)** Attempt any one from the following questions in about 150 words each :  
[7]

- i) According to Emily Dickinson, to whom is success the sweetest? Why?
- ii) Explore the theme of desire and want in the poem 'Success is Counted Sweetest'.

**Q4) a)** Fill in the blanks with correct tense form of the verb given in the brackets.  
(any six) [6]

- i) People who work for long hours in the sun often \_\_\_\_\_ (get) sun burnt. (Use simple present tense)
- ii) Most snakes lay eggs, but the python \_\_\_\_\_ (give) birth to young ones. (Use simple present tense)
- iii) Teacher : Ravi, what are you doing?  
Ravi : I \_\_\_\_\_ (read) a story book, madam. (Use present progressive tense)
- iv) Teacher : Are the classrooms clean?  
Student : Yes sir, we \_\_\_\_\_ (wash) the floors with water. (Use present perfect tense)
- v) The child broke the cup. He was sleepy and he \_\_\_\_\_ (drop) it on the floor. (Use simple past tense)
- vi) Last night, while my friend was taking a walk in the park, he \_\_\_\_\_ (see) a snake. (Use simple past tense)
- vii) The sun \_\_\_\_\_ (set) by the time we left for home. (Use past perfect tense)
- viii) Abu just posted the letter that he \_\_\_\_\_ (write) two weeks ago. (Use past perfect tense)
- ix) Before we got to the bridge, the water \_\_\_\_\_ (rise) above the danger mark. (Use past perfect tense)

- b) Fill in the blanks using the appropriate form of the verb given in the brackets. (any four) [4]
- i) Raghav \_\_\_\_\_ (wait) at the airport when you reach Bangalore tomorrow. (Use future progressive tense)
  - ii) Next Monday, at this time, I \_\_\_\_\_ (meet) the chief minister. (Use future progressive tense)
  - iii) Call me after two days. By then, we \_\_\_\_\_ (take) a decision. (Use future perfect tense)
  - iv) They were working all day. (Change into simple present tense)
  - v) Jyoti met you at the clinic. (Change into simple future tense)
  - vi) These bees have left the hive. (Change into present progressive tense)
- c) Give synonyms of the following words. (any four) [4]
- |           |             |
|-----------|-------------|
| i) Safe   | ii) Shut    |
| iii) Sick | iv) Suspect |
| v) Tell   | vi) Right   |

**Q5) Attempt the following questions : (any two) [14]**

- a) Anita invites her friends. Hari and Rina, to go with her family on a picnic. Rina accepts the invitation but Hari declines because of an urgent work. Write a dialogue.
- b) On hearing about the death of Priya's mother, Riya goes to visit her to offer condolences. Write a dialogue.
- c) Manohar persuades his friend, Madhu to visit an exhibition of Indian Art. Write a dialogue.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4265

[Total No. of Pages : 2

[5961]-202

F.Y. B.A.

मराठी

CC-1A : मराठी साहित्य : एकांकिका आणि भाषिक  
कौशल्यविकास (पुनर्रचित अभ्यासक्रम)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11022A)

वेळ : 2½ तास ]

[ एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

पाठ्यपुस्तक : मराठी एकांकिका

विठ्ठल तो आला आला - पु.ल. देशपांडे

हंडाभर चांदण्या - दत्ता पाटील

संपादक : डॉ. शिरीष लांडगे, डॉ. बाळकृष्ण लळीत, डॉ. भास्कर ढोके

प्रश्न 1) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

अ) नाटक या साहित्य प्रकाराची थोडक्यात ओळख करून द्या.

ब) एकांकिकेचे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी दोन प्रश्नांचे उत्तरे 150 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

अ) आरतीच्या वेळी विठ्ठलाच्या बोलण्यामुळे कसा गोंधळ उडतो हे उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

ब) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेतील पात्रांची ओळख करून द्या.

क) तहसीलदार राधिकाचे अपहरण का करण्यात आले.

ड) संभा ही व्यक्तिरेखा तुमच्या शब्दांत लिहा.

P.T.O.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]
- अ) 'विट्टल तो आला आला' या एकांकिकेतील तुम्हाला आवडलेल्या व्यक्तीरेखाचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
- ब) 'हंडाभर चांदण्या' या एकांकिकेत कोणत्या मूलभूत प्रश्नांची मांडणी करण्यात आलेली आहे?

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]
- अ) सामाजिक माध्यमांचा (सोशल मीडिया) योग्य वापर करण्याबाबत शिक्षक व पालक यांच्यातील संवाद लेखन करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन विषयांवर कल्पनाविस्तार करा.
- i) वृक्षवल्ली आम्हा सोयरे
- ii) स्वावलंबन हेच आमचे ब्रीद
- iii) थांबला तो संपला
- क) खालील विषयांवर प्रत्येकी दोन घोषवाक्य लिहा (कोणतेही पाच) :
- i) मतदान जनजागृती
- ii) रक्तदान
- iii) प्रदूषण
- iv) आदर्श गाव
- v) लेक/मुलगी
- vi) बेरोजगारी
- vii) व्यसनमुक्ती
- ड) खाली दिलेल्या उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा.

You are what you think you are you feel what you want to feel. Do you frequently hear yourself saying or thinking 'I can't?' If you say or think in this manner, you will soon believe it. It will become a self fulfilling prophecy and you will feel more powerless and out of control.

Adopt turnaround mentality. Believe in yourself and realise that you are a capable person. Give yourself positive, encouraging statements. If your goal requires a response or approval from others, you can sometimes feel helpless and out of control work at feeling good about yourself and become more self - reliant. Seek help when you need it. There is immense power in positive thinking. Research proves people who have a sunny, optimistic outlook live longer and recover faster than those who are constantly worrying.



Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-3588

[5961]-203

[Total No. of Pages : 2

F.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1A : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी-भाग - II

(2019 Pattern) (Semester - II) (11022B)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.  
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- संवाद लेखन म्हणजे काय? सांगून प्रभावी संवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- व्हॉट्सअप वरील संवादाचे फायदे व तोटे लिहा.
- आकाशवाणी माध्यमासाठी संवाद लेखन करतांना घ्यावयाची काळजी तुमच्या शब्दात लिहा.
- परीक्षा या विषयावर दोन विद्यार्थी मित्रांमधील संवादाचे लेखन करा.

**प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- भाषांतर करताना कोणकोणत्या गोष्टीची काळजी घ्यावी?
- भाषांतर करताना कोणती पूर्वतयारी करावी स्पष्ट करा.
- भाषांतर शास्त्र की कला विवेचन करा.
- खाली दिलेल्या इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा.

It is very easy to acquire bad habits, such as eating too many sweets or too much food or drinking too much fluid of any kind or smoking. The more we do a thing, the more we find to like doing it and if we do not continue to do it. We feel unhappy this is called the force of habit and the force of habit should be fought against.

Things which may be very good when only done from time of time tend to become very harmful when done too often and too much. This applies even to such good things as work or rest some people form a bad habit of working too much and others of idling too much wise man always remembers that his is true about himself. "I am now becoming idle". or "I like too many sweets" or "I smoke too much," and then adds, "I will get my self out of this bad habit when once it has been formed".

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[30]

- अ) टिप्पणी लेखन म्हणजे काय? सांगून टिप्पणीचे प्रकार सविस्तर लिहा.
- ब) ग्रामीण शिक्षण संस्थेने विनाअनुदान तत्वावर शाळा उघडण्याची शक्यता अजमावण्याचे इतिवृत्त तयार करा.
- क) 'गणेशमूर्ती विक्रीकेंद्र' या विषयावर आकाशवाणी या माध्यमासाठी जाहिरातीचा मसूदा तयार करा.
- ड) स्मरणिका, घोषणापत्रक, घडीपत्रक या मराठीच्या अविष्कार रूपांचे थोडक्यात विवेचन करा.



**[5961]-204**  
**F.Y. B.A.**  
**FRENCH GENERAL**  
**Advanced Course**  
**(2019 Pattern) (Semester - II)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q.1] A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions ci-dessous :**

**[10]**

**L'histoire de la pétanque**

Le jeu de boules aurait été créé en Gaule. Les boules ont d'abord été en argile\*, en pierre, puis en bois et enfin en acier. Dès le début du XIXe siècle, le jeu de boules s'est répandu du nord au sud de la France. En 1850, la première société officielle, « le Clos Jouve », a été fondée dans la région de Lyon : puis, en 1906, la Fédération lyonnaise et régionale mène en 1933 à la Fédération nationale des boules qui deviendra Fédération française de boules (FFB) en 1942. La FFB a été dominée par le jeu de boule lyonnaise (128 000 joueurs en 1945), jusqu'au début du XXe siècle.

Au XIXe siècle chaque région, ou presque, introduit ce jeu avec des règles simplifiées comme le libre choix du terrain, mais où les tireurs font trois pas de course pour prendre leur élan.

Ernest et Joseph Pitiot, ces deux frères ont compris vite l'intérêt de ce sport, notamment Ernest qui en a finalisé les règles.

Il faudra néanmoins attendre le premier concours officiel à La Ciotat en 1910 pour que le mot soit officialisé. Le terme vient des mots de l'occitan provençal *pè* « pied » et *tanca* « pieu », donnant en français régional l'expression « jouer à pétanque » ou encore « pés tanqués », c'est-à-dire avec les pieds ancrés sur le sol, par opposition au jeu provençal où le joueur peut prendre de l'élan.

**Les innovations sont les suivantes :**

- le jeu se pratique sur un terrain plus court ;
- le joueur lance sa boule sans élan ;
- les pieds joints, à partir d'un cercle tracé au sol.

\*clay

**Questions :**

- 1) Comment s'appelait le jeu de pétanque autrefois ?(1)
- 2) Nommez deux matières de boules. (1)
- 3) Quand ce sport, est – il répandu en France ? (1)
- 4) Dites les innovations de ce jeu.(2)
- 5) Expliquez l'origine de nom actuel de ce sport. (2)
- 6) Dites vrai ou Faux :
  - a. On peut lancer la boule avec un petit élan au jeu provençal. (1)
  - b. Le Clos Jouve est le premier concours officiel de ce sport. (1)
7. Réécrivez la phrase suivante en écrivant Le jeu de boule lyonnaise au début:  
La FFB a été dominée par le jeu de boule lyonnaise.



**B) Traduisez le texte suivant en anglais :** [5]

La Chandeleur est une fête religieuse chrétienne fixée au 2 février. Son nom officiel est la Présentation du Christ au Temple. C'est la fête de la lumière qui termine le temps de Noël.

L'Évangile, le livre sacré chrétien, dit que 40 jours après Noël, Marie, la maman de Jésus et Joseph, son époux, présentent Jésus au Temple (lieu où les juifs prient) de Jérusalem (Jésus était juif). Dans la tradition juive tous les enfants y étaient présentés après leur naissance.

Aujourd'hui, on connaît surtout la Chandeleur en tant que jour des crêpes. Par leur forme ronde et dorée, les crêpes rappellent le disque solaire, évoquant le retour du printemps après l'hiver sombre et froid.

**Q.2] Répondez aux questions suivantes en français en 50-60 mots :** [15]

- 1) Expliquez le poème "Le message" de Jacques Prévert
- 2) Quelle est la morale de la fable "La laitière et le pot au lait" de La Fontaine.
- 3) Expliquez en bref l'histoire de la Reine Margot.

**Q.3] A) Choisissez UN des sujets suivants :** [10]

1. Vous ne vous sentez pas bien. Vous avez de la température. Vous avez mal à la tête. Alors vous allez chez le médecin. Vous lui expliquez ce que vous vous sentez. Il vous examine. Imaginez le dialogue entre le médecin et vous.

OU

2. Vous voudriez aller en France cet été. Vous allez dans une agence de Thomas Cook pour se renseigner. L'agent vous conseille et vous donne des renseignements. Imaginez le dialogue entre l'agent et vous.

**B) 1) Reliez les colonnes : sport** [4]

Sr.No.	A	Sr.No.	B
1	Le stade de France	A	Le cyclisme
2	Pierre de Coubertin	B	Le tennis
3	Roland Garros	C	Les jeux Olympiques
4	Tour de France	D	Le football

**2) Complétez les phrases avec le mot correct (la crucifixion, avec joie, jeûne, Pâques)** [4]

La Pentecôte vient du grec ancien pentèkostè : cinquantième (jour après Pâques) ; en grec moderne, on prononce pénticosti. Au centre de la vie chrétienne, on a la fête de Pâques. Le Carême représente une période de 40 jours de \_\_\_\_\_ avant Pâques. Il culmine avec le Vendredi saint, jour de \_\_\_\_\_ de Jésus. Puis, le dimanche de \_\_\_\_\_, c'est la bonne nouvelle du Jésus ressuscité que l'on fête \_\_\_\_\_. Opposé au Carême, la période de 40 jours après Pâques commémore le temps de Jésus revenu sur Terre. Ce sont des jours de fête.

**3) Dites autrement :**

1. Sportif :
2. Les vacances estivales :

**Q.4] A) Mettez les verbes entre parenthèses au temps qui convient :** [5]

1. En raison de la grève, il y (avoir) peu de monde sur les rues.
2. Il (pleuvoir) alors nous (aller) au cinéma.
3. On (voir) le nouveau film ce vendredi.
4. Quand tu (finir) ce livre, tu pourras me le prêter ?

**B) Mettez les verbes entre parenthèses au gérondif :** [5]

1. (marier) ma sœur avec Henri, je donnerai mon cœur à tous les protestants.
2. Madame de Sauve rougit légèrement (entendre) le compliment de son amant.
3. Il dine (regarder) la télévision.
4. Tu pourras aller chercher Elsa (rentrer) du bureau ?
5. J'ai beaucoup appris (être) assistant de M. Leroux.

**C) Mettez les verbes entre parenthèses au mode qui convient :** [5]

1. Joseph veut que son acteur préféré (venir) dans sa ville.
2. Il est possible pour moi de \_\_\_\_\_ (faire) le repas ce soir.
3. Croyez – vous que Mathieu (arriver) au collège aujourd'hui ?
4. Si je n'étais pas occupé, je (aller) au cinéma.
5. Je souhaite que mes frères (boire) un peu de vin.

**D) Transformez les phrases suivantes à la voix passive ou active :** [5]

1. Le chat avait mangé toute la gamelle.
2. Le bureau d'embauche va annoncer les postes à profile.
3. On a recensé 201000 demandeurs aux pays bas.
4. Notre gouvernement aide les personnes âgées
5. Les immigrés organiseront des manifestations contre les inégalités.



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

**PA-3590**

[Total No. of Pages : 4

[5961]-205

**F.Y. B.A.**

**GERMAN GENERAL - 2**

**GGA-2 : Advanced Course**

**(2019 Pattern) (Semester - II) (11043)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

*Use of a dictionary is not allowed.*

**Frage I. Übersetzen Sie!**

**[15]**

**A] Übersetzen Sie den folgenden Text ins Englische!**

**(07)**

Peters Schwester wohnt in Deutschland! Sie heißt Anna und ist Friseurin in Berlin. Ihre Wohnung ist über dem Friseursalon. Jeden Tag steht sie um sechs Uhr auf. Dann frühstückt sie mit ihrer Tochter Susan. Meistens essen sie Eier und trinken Orangensaft. Um acht Uhr geht sie nach unten und öffnet den Laden. Ihre Tochter nimmt den Bus zur Schule. Sie essen zusammen zu Mittag um zwei Uhr am Nachmittag. Um sechs Uhr am Abend beendet Anna ihre Arbeit. Sie schaut immer die Nachrichten im Fernsehen, bevor sie ins Bett geht.

**B] Übersetzen Sie ins Deutsche! (nur vier)**

**(08)**

1. I have to be punctual.
2. Maria, please open the door.
3. Friends always share secrets with each other.
4. Would you like to have some coffee?
5. I spend 70% of my pocket money on shopping.
6. Mr. Schmidt, please translate this letter into Spanish

**Frage II. Beantworten Sie fünf der folgenden Fragen!**

**[15]**

1. Beschreiben Sie das Ostern in Deutschland!
2. Was ist deine Lieblingsspeise? Warum?
3. Was ist ein Adventskalender? Wie bastelt man das?
4. Was halten Sie von Fitness? Was machen Sie für Fitness?
5. Schreiben Sie kurz über die Berliner Mauer!
6. Wie ist Ihre Beziehung mit Ihren Eltern? Verstehen Sie sich gut?
7. Was bedeutet Freundschaft für Sie? Beschreiben Sie kurz Ihren besten Freund oder Ihre beste Freundin!

***P.T.O.***

**Frage III. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die darauffolgenden Fragen!** [08]

Fast alle lieben die Weihnachtszeit. Man macht es sich dann zu Hause schön, zum Beispiel bei einem Essen mit der Familie oder mit Freunden. Besonders an den Weihnachtsfeiertagen ist das Thema „Essen“ für viele wichtig. Was kommt in Deutschland, Österreich und der Schweiz an Weihnachten auf den Tisch?

Charlotte Peters, 70, Hamburg: „Meine Generation kennt den 24.12. noch als Fastentag. Man isst wenig, denn man denkt an diesem Abend auch an Maria und Josef, und die beiden waren arm. Bei uns gibt es deshalb an Heiligabend immer Würstchen mit Kartoffelsalat. Erst am ersten Weihnachtsfeiertag koche ich ein Festessen, oft Gänsebraten mit Kartoffelklößen und Rotkohl. Dann kommen unsere Kinder mit ihren Familien zum Essen zu uns.“

Tim Lange, 28, Wien: „An Weihnachten besuchen mich immer meine Eltern aus München. In meiner Familie gibt es kein traditionelles Weihnachtsgericht. Aber ich koche an dem Tag immer ein großes Menü. Die Kochrezepte sind jedes Mal neu. Das macht mir Spaß. Und meinen Eltern schmeckt es – meistens jedenfalls. Letztes Jahr habe ich als Vorspeise eine Fischsuppe gemacht, die war ein Erfolg!“

Thomas Dietz, 37, Zürich: „Meine Frau und ich gehen mit den Kindern am Nachmittag in die Kirche. Deshalb haben wir abends nach der Bescherung viel Zeit für das Essen. Normalerweise gibt es Fondue Chinoise bei uns. Das stresst uns nicht, weil man vor dem Essen mit der ganzen Arbeit fertig ist. Dann können alle lange gemütlich am Tisch sitzen und das Essen wird nicht kalt. Manchmal kommen auch Freunde dazu. Am ersten Weihnachtsfeiertag laden uns dann jedes Jahr die Großeltern in ein Restaurant ein.“

**A) Richtig oder Falsch?** (04)

1. An den Weihnachtsfeiertagen ist das Thema „Essen“ nicht so wichtig. R F
2. Der 24.12. ist der Heiligabend. R F
3. Tim kocht nichts am Weihnachten. R F
4. Thomas lädt die Großeltern am ersten Weihnachtsfeiertag ein. R F

**B) Beantworten Sie die Fragen.** (04)

1. Wie feiert Thomas Weihnachten?
2. Wie feiert Charlotte Peters Weihnachten anders als Lange und Dietz?

**Frage IV. Grammatik und Wortschatz**

**[22]**

**A) Schreiben Sie die Sätze in Passiv! (Nur 4)**

**(04)**

1. Man kauft Obst ein.
2. Der Mechaniker repariert das Auto.
3. Der Koch schneidet den Apfel.
4. In Indien feiern wir viele Feste.
5. Sie packt das Geschenk ein.
6. Die Sekretärin schreibt eine E-Mail.

**B) Schreiben Sie die Sätze im Präteritum! (Nur 4)**

**(04)**

1. Conny studiert an der Technischen Universität.
2. Der Mann ist sehr reich.
3. Meine Mutter isst einen Hamburger.
4. Wir haben Durst.
5. Die Mädchen singen heute 2 Lieder.
6. Sie schreibt einen Satz.

**C) Bilden Sie das Partizip Perfekt! (nur 3)**

**(03)**

1. Ich zeige meinem Bruder ein altes Foto.
2. Nach dem Studium fährt sie nach München.
3. Meine Tante kommt mit uns ins Theater.
4. Er isst einen Kuchen.
5. Der Zug fährt ab.

**D) Ergänzen Sie die richtigen Artikel und Adjektivendungen! (nur 3) (03)**

1. Maja kann ohne ihr \_\_\_ neu \_\_\_ Brille nicht so klar sehen.
2. Das Wohnzimmer hat ein \_\_\_ groß \_\_\_ Sofa.
3. Gehst du durch d \_\_\_ neu \_\_\_ Park spazieren?
4. Das Fahrrad gehört d \_\_\_ klein \_\_\_ Mädchen.
5. Ich kenne d \_\_\_ jung \_\_\_ Frau.

**E] Bilden Sie Relativsätze! (nur 3)**

(03)

1. Die Frau sieht traurig aus. Sie trägt alte Kleider.
2. Das ist das neue Hotel. Das Hotel liegt im Stadtzentrum.
3. Das ist die Frau. Ich möchte mit ihr ein Interview machen.
4. Jetzt habe ich Ferien. Ich habe auf sie lange gewartet.
5. Wie heißt die Schauspielerin? Sie war gestern hier.

**F] Ergänzen Sie das richtige Wort!**

(05)

1. Die Kinder bekommen 10 Euro von den Eltern als T\_\_\_\_\_.
2. Markus und Tina wohnen nicht mehr zusammen. Sie sind g\_\_\_\_\_.
3. In der ganzen W\_\_\_\_\_ feiert man am 1. Mai der Tag der Arbeit.
4. faul X \_\_\_\_\_ (Gegenteil)
5. Was passt nicht: Sprachen- schmecken / leben / können

**Frage V. Schreiben Sie einen Dialog!**

[10]

1. Sie möchten einen Sprachkurs machen. Der Sprachkurs findet an der Universität zweimal in der Woche statt. Fragen Sie nach der Erlaubnis von Ihren Eltern!

**ODER**

2. Ihr Freund will abnehmen. Er isst aber immer draußen. Er ist jetzt stressig. Geben Sie ihm ein paar Tipps für seine Gesundheit!



Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

**PA-3591**

[Total No. of Pages : 4

[5961]-206

**F.Y. B.A.**

**GERMAN GENERAL - 2**

**GGB-2 : Basic Course**

**(2019 Pattern) (Semester - II) (11044)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *30 marks Internal Assessment.*

**Frage I. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 5)**

**[10]**

1. Wie viele Zimmer hat Ihre Wohnung? Welche?
2. Was machen Sie gern am Sonntag?
3. Schreiben Sie kurz über Ihre Familie!
4. Was machen Sie an Ihrem Geburtstag?
5. Ihre Schwester macht eine Europareise. Was wünschen Sie ihr?
6. Wie fahren Sie zur Arbeit?
7. Beschreiben Sie kurz Ihr Schlafzimmer!

**Frage II. Übersetzen Sie!**

**[10]**

**A] Übersetzen Sie ins Englische!**

**(6)**

Wir leben erst seit zwei Wochen in Berlin. Und wir finden es fantastisch! Leider verstehen wir nicht so gut Deutsch, aber es geht. Wir lernen jeden Tag neue Wörter. Wir gehen sehr viel zu Fuß durch die Stadt. Das ist für uns die beste Art, alles in Berlin zu sehen. Die alten Häuser sind einfach sehr groß. Das schöne Café im Tiergarten ist unser Lieblingsplatz. Es heißt „ Neue See“. Wir besuchen es gerne. Da sitzt man wunderbar und die Pizza ist auch sehr gut.

**B] Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 4)**

**(04)**

1. Christa, you should read the newspaper every day.
2. I would like to have one piece of cake and one packet of chips, please.
3. Have you closed the door?
4. The child is sitting in the car.
5. I need an umbrella and a coat.
6. Krish is cleaning his room.

**P.T.O.**

**Frage III. Lesen Sie den folgenden Text und schreiben Sie richtig oder falsch!** [5]

Frühmorgens um sechs stehen Herr und Frau Fischer auf. Herr Fischer füttert die Kühe und melkt sie. Frau Fischer macht das Frühstück und räumt danach die Wohnung auf. Um 9.00 Uhr frühstücken die Fischers. Dann arbeitet Herr Fischer auf dem Feld und Frau Fischer steht in der Küche am Herd. Sie sagt: „Wir müssen gut essen bei der vielen Arbeit.“ Mittags schlafen die Fischers meistens. Denn sie müssen jeden Tag sehr früh aufstehen. Am Nachmittag repariert Herr Fischer Maschinen. Später holt er die Kühe von der Weide. Frau Fischer kauft ein und wäscht. Am Abend machen die Fischers Büroarbeit. Letztes Jahr hatten Sie keinen Urlaub. „Hoffentlich können wir dieses Jahr eine Woche Urlaub machen,“ sagt Herr Fischer.

1. Frau Fischer arbeitet frühmorgens im Stall. \_\_\_\_\_
2. Herr und Frau Fischer frühstücken zusammen. \_\_\_\_\_
3. Am Vormittag arbeitet Herr Fischer draußen. \_\_\_\_\_
4. Die Fischers machen gewöhnlich einen Mittagsschlaf. \_\_\_\_\_
5. Familie Fischer muss manchmal früh aufstehen. \_\_\_\_\_

**Frage IV. Grammatik!** [25]

**A) Ergänzen Sie Komparativ (K) oder Superlativ (S)! (nur 5)** (05)

1. Viele Cafés sind schön, aber dieses Café hier ist \_\_\_\_\_ (schön, S)
2. Morgens trinke ich Tee \_\_\_\_\_ als Kaffee. (gern, K)
3. Die schwarzen Schuhe sind teuer, aber die braunen da sind \_\_\_\_\_ (teuer, S)
4. Das rote T-shirt ist gut, aber das grüne finde ich \_\_\_\_\_. (gut, K)
5. Frida ist \_\_\_\_\_ als Jenni. (alt, K)
6. Ich mag das Restaurant „an der Ecke“. Da ist das Essen \_\_\_\_\_ (billig, S)
7. Ich kann schnell laufen. Aber Jürgen aus meiner Klasse läuft \_\_\_\_\_. (schnell, S)

**B) Bilden Sie das Perfekt! (nur 5)** (05)

1. Im Sommer baden wir gern im See.
2. Alina kocht samstags für die ganze Familie.
3. Meine Eltern packen ihre Reisetaschen aus.
4. Am Vormittag liest der Opa die Zeitung.
5. Um 13 Uhr essen wir zu Mittag.
6. Am 23. Januar fliegen wir nach Japan.
7. Kurt lernt Spanisch nicht gern.



**C) Schreiben Sie die Sätze im Präteritum! (nur 5)**

(05)

1. Sara will ihre Freunde besuchen.
2. Ich muss um 17 Uhr zu einem Termin gehen.
3. Kannst du gut Blumen zeichnen?
4. Du sollst heute Jeans anziehen.
5. Meine Oma ist in Hamburg.
6. Die Schüler dürfen in der Kantine nicht spielen.
7. „Seid ihr in dieser Stadt glücklich?“

**D) Schreiben Sie die Sätze im Passiv! (nur 5)**

(05)

1. Man legt die Würstchen in die Pfanne.
2. Man gibt den Käse zu den Zwiebeln.
3. Jemand stellt den Salat auf den Tisch.
4. Man legt den Schinken auf die Brotscheibe.
5. Jemand holt das Eis aus dem Kühlschrank.
6. Jemand serviert die Suppe.
7. Man kocht die Kartoffeln.

**E) Ergänzen Sie die richtigen Artikel und Adjektivendungen! (nur 5)**

(05)

1. D\_\_ blau\_\_ Schuhe sind bequem.
2. D\_\_ weiß\_\_ Auto ist sehr schnell.
3. Emily findet d\_\_ kurz\_\_ Bluse zu teuer.
4. Heute will sie d\_\_ groß\_\_ Ring nicht tragen.
5. Die Kinder können d\_\_ klein\_\_ Bälle nicht finden.
6. Ich telefoniere mit ein\_\_ alt\_\_ Handy.
7. Die Taschen gehören d\_\_ schön\_\_ Frau da.

**Frage V. Wortschatz!**

[10]

**A] Was passt zusammen? Ordnen Sie zu!**

(03)

- |                                      |  |
|--------------------------------------|--|
| 1. Möchtest du einen Saft trinken?   | a. Nein, ich esse heute keine Vorspeise.           |
| 2. Was darf ich Ihnen bringen?       | b. Ich auch.                                       |
| 3. Nimmst du den Schweinebraten?     | c. Wir hätten gern ein Bier und ein Mineralwasser. |
| 4. Ich trinke eine Limonade. Und du? | d. Nein, ich esse lieber Rinderbraten.             |
| 5. Möchten Sie ein Dessert?          | e. Ja, ich hätte gern ein Eis mit Sahne            |
| 6. Nimmst du keine Suppe?            | f. Ja, ich nehme einen Apfelsaft.                  |

**B] Wie heißen die Wörter? (nur 3)**

(03)

- |             |               |
|-------------|---------------|
| 1. SSMERE   | 4. ASSNEBDNEE |
| 2. FHLÜIGNR | 5. TATERHE    |
| 3. WNGUNOH  |               |

**C] Was passt nicht? (nur 4)**

(04)

- |                     |   |
|---------------------|---|
| 1. Das Cafe -       | interessant   voll   leer   früh                      |
| 2. das Eis -        | kalt   traurig   groß   süß                           |
| 3. die Tischdecke - | bunt   rot   blau   sauer                             |
| 4. kochen -         | Kartoffeln   Tee   Licht   Wasser                     |
| 5. benutzen -       | das Telefon   den Computer   das Wetter   das Fahrrad |
| 6. lernen -         | eine Sprache   ein Spiel   ein Büro   Mathematik      |

**Frage VI. Schreiben Sie über EINES der folgenden Themen!**

[10]

1. Ihr Freund hat Sie zu seiner Hochzeit eingeladen. Leider können Sie nicht zur Hochzeit gehen, weil Sie für zwei Wochen geschäftlich verreisen. Schreiben Sie **E-Mail** und entschuldigen Sie sich.

**ODER**

2. Sie machen eine Fahrradtour in Deutschland. Schreiben Sie Ihrer Familie **eine Postkarte** und erzählen Sie, was Sie alles gemacht haben.



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4267

[Total No. of Pages : 2

[5961]-207  
F.Y. B.A.  
GUJARATI  
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

પ્રશ્ન.1) અ) હેતુલક્ષી પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (કોઈપણ પાંચ)

[10]

- 1) આજે સવારે કાવ્યનો ધ્વનિ શો છે? તે જણાવો.
- 2) જયંત પાઠકને મળેલા ચંદ્રકો
- 3) ઘાસ કાવ્યનો ધ્વનિ સ્કૂટ કરો.
- 4) જયંત પાઠકના દીકરાઓના નામ લખો.
- 5) મોહનલાલ પટેલના માતા-પિતાના નામ લખો.
- 6) ઠેસ લઘુકથાનો દીકરી વાળો પ્રસંગ વર્ણવો.
- 7) જાકારો લઘુકથાના પાત્રો
- 8) માળામાં સુશીલા અને લાભર્ષકર કોની વાતો કરતા હતા?

બ) 50 શબ્દોમાં પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (કોઈપણ બે)

[10]

- 1) ઉનાળાના દિવસનું કવિએ કરેલ વર્ણન તમારા શબ્દોમાં આલેખો.
- 2) અજંતા કાવ્યમાં દેખાતી ભર્યાદાઓ આલેખો.
- 3) નિગ્રહ લઘુકથામાં સ્વામીજીએ લાચારી ભર્યા અવાજે શું કહ્યું?
- 4) જમનાદાસનું પાત્રાલેખન કરો.

P.T.O.

**પ્રશ્ન.2) અ) નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. (કોઈપણ એક) [10]**

- 1) “આનંદ છે” કાવ્યમાં પ્રિયની ઉપસ્થિતમાં કવિને ક્યાં ક્યાં આનંદ દેખાય છે તે વર્ણવો.
- 2) સંવાદ કાવ્યનો કેન્દ્રવર્તી વિચાર સ્પષ્ટ કરી આપો.

**બ) નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. (કોઈપણ એક) [10]**

- 1) મોહનલાલ પટેલ તો ગુજરાતી લઘુકથાના જનક ગણાય. – ચર્ચા કરો.
- 2) વિકલ્પનું લઘુકથા તરીકે મૂલ્યાંકન કરો.

**પ્રશ્ન.3) અ) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ એક) [5]**

- 1) વગડાના શ્વાસની સોનેટ રચનાઓ
- 2) વગડાનો શ્વાસ શીર્ષકની યથાર્થતા.

**બ) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ એક) [5]**

- 1) એક સ્થળ જ્યાં \_\_\_\_\_ ને આધારે ભૂકંપનું વર્ણન કરો.
- 2) ઉકેલ વગરની સમસ્યાના આધારે જાનકીના માતૃહૃદયનું વર્ણન કરો.

**પ્રશ્ન.4) અ) કોઈપણ એક વિષય પર નિબંધ લખો. [10]**

- 1) ભૂકંપની સંહારલીલા
- 2) વિજ્ઞાન વરદાન કે અભિશાપ
- 3) મારા પ્રિય લેખક
- 4) ભારતનું નવનિર્માણ

**પ્રશ્ન.5) અ) પત્ર લેખન [5]**

તમારી ચેકબુક પુરી થઈ ગઈ હોવાથી નવી ચેકબુક મેળવવા માટે બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયાની શિવાજીનગર શાખાના મેનેજરને અરજી લખો.

**બ) અહેવાલ લેખન [5]**

નદીમાં ભારે પૂરને લીધે કિનારા પર રહેતા લોકોને ભારે નુકસાન થયું છે, તો હકીકતનું વર્ણન કરતો અહેવાલ આશરે સો શબ્દોમાં લખો.



Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PA-3593

[Total No. of Pages :3

[5961]-208

F.Y.B.A.

URDU

Urdu General (Paper - II)

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (11072)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

نوٹ: تمام سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔  
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ نظیر اکبر آبادی کی نظم نگاری پر مفصل نوٹ لکھئے۔

یا

نظم نگاری میں پنڈت برج نارائن چکبست کا مقام متعین کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ اردو نثر میں طنز و مزاح کی روایت کا جائزہ لیجئے۔

یا

طنز و مزاح کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ طنز و مزاح نگاری میں پطرس بخاری کی اہمیت کو واضح کیجئے۔

یا

خواجہ حسن نظامی اردو کے بہترین انشائیہ نگار ہیں۔ ثابت کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ ذیل میں سے کسی ایک نظم کا خلاصہ تحریر کیجئے؟

(۱) دُنیا دارالمکافات ہے۔

(۲) اے ماؤں، بہنوں بیٹوں

[4]

سوال نمبر ۵۔ (الف) کسی دو کی تعریف مع مثال لکھئے۔

(۱) مخلوط جملہ

(۲) مفرد جملہ

(۳) مرکب جملہ

[4]

(ب) کسی ادبی سیمینار کی روداد بیان کیجئے۔

یا

”کتابی میلہ“ کے انعقاد کا اشتہار بنائیے۔

[2]

(ج) دئے گئے الفاظ کی مدد سے سابقہ لاحقہ بنائیے۔ (کوئی چار)

(۱) زار

(۲) ان

(۳) گاہ

(۴) لا

(۵) دیدہ

[10]

(د) ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر مضمون لکھئے۔

(۱) انسانی صحت بڑی دولت

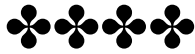
(۲) جمہوری نظام موجودہ حالات کے تناظر میں

(۳) عصری تعلیم میں خواتین کا مقام

[10]

سوال نمبر ۶۔ مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح متن کے ساتھ کیجئے؟ (کوئی پانچ)

- (۱) میں خوش ہوں پھونک دے کوئی اس تخت و تاج کو  
تم ہی نہیں تو آگ لگاؤں گی راج کو
- (۲) انسان اس کی راہ میں ثابت قدم رہے  
گردن وہی ہے امیر و ضامن جو نم رہے
- (۳) دنیا نہ جان اس کو میاں دریا کی یہ منجد ہا رہے  
اوروں کا بیڑا پار کر تیرا بھی بیڑا پار ہے
- (۴) کس طرح بق میں آنکھوں کے تارے کو بھیج دوں  
جوگی بنا کے راج دلارے کو بھیج دوں
- (۵) جو اور کسی کو ناحق میں کوئی چھوٹی بات لگاتا ہے  
اور کوئی غریب اور بیچارہ حق ناحق میں لٹ جاتا ہے
- (۶) منظور تھا جو ماں کی زیارت کا انتظام  
دامن سے اشک پونچھ کے دل سے کیا کلام
- (۷) اپنی نگاہ ہے کرم کا رسا ز پر  
صحرا چمن بنے گا وہ ہے مہرباں اگر



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4268

[Total No. of Pages : 3

[5961]-209

F.Y. B.A.

FRENCH GENERAL - II

Basic Course (Beginners)

(2019 Pattern) (Semester - II) (11482)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Q.1] A) Répondez aux questions suivantes par les phrases complètes en français : (5 au choix) (10)

1. Comment s'appelle la saison des pluies en Inde ?
2. Nommez deux membres de famille.
3. Dans quelle saison fait-il nuit tôt ?
4. Quelle profession aimez-vous ?
5. Qu'est-ce que vous portez en hiver ?
6. Nommez deux fruits de votre choix.
7. Comment est l'hiver en Inde ?

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : (5)

« Chez Vincent » 54, Rue Baudelaire, 7500002 Paris Ouvert tous les jours De 8 h à 22 h Le menu d'aujourd'hui	
Les hors d'œuvres Œufs Toupinel La salade niçoise Le plat principal Poulet rôti Le chou fleur au gratin	Dessert Salade de fruit Le gâteau au chocolat Boissons chaudes Le café noir / au lait Le chocolat chaud

Questions :

1. Quel est le nom du restaurant ?
2. Quel sont les horaires de ce restaurant ? *pendant la semaine ?*
3. Est-ce qu'il y a le congé ?
4. Qu'est-ce qu'il y a comme ~~le~~ plat principal ?
5. Quel choix a-t-on pour le café ?

Q.2] A) Mettez les verbes entre parenthèses au temps qui convient : (10)

1. Quand \_\_\_\_\_ (finir) – vous votre cours ?
2. Il \_\_\_\_\_ (sortir) du bureau dans deux minutes.
3. Nous \_\_\_\_\_ (boire) du vin rouge avec la viande rouge.
4. Ce soir, peut-être, mes amis \_\_\_\_\_ (arriver) chez moi.
5. En juillet il \_\_\_\_\_ (pleuvoir) beaucoup en Inde.
6. La température baisse encore, alors il \_\_\_\_\_ (neiger) dans la nuit.
7. Maurice \_\_\_\_\_ (ne pas pouvoir chanter) bien.



8. Mes amis et moi \_\_\_\_\_ (recevoir) sûrement les lettres de nos correspondants français demain.
9. \_\_\_\_\_ (vouloir) – tu boire du café?
10. Albert \_\_\_\_\_ (écrire) les romans en français.

**B) Remplacez les mots soulignés par les pronoms qui conviennent : (5)**

1. Le directeur va à l'usine avec Pierre et Marie.
2. Ses cousins habitent en Italie.
3. Elle achète une jolie robe.
4. Teresa pose des questions à Nicolas.
5. Je vais lire le roman.

**Q.3] A) Complétez les phrases avec l'adjectif interrogatif 'Quel' : (3)**

1. \_\_\_\_\_ fleur préfères – tu ?
2. \_\_\_\_\_ temps superb !
3. A \_\_\_\_\_ heure avez – vous le cours ?

**B) Complétez les phrases avec l'adjectif possessif : (4)**

1. La mère de mon père est \_\_\_\_\_ grand-mère.
2. Ils habitent en Inde, mais \_\_\_\_\_ enfants habitent en Angleterre.
3. Elle est journaliste, \_\_\_\_\_ mari est artiste.
4. Quel est \_\_\_\_\_ nationalité, s'il vous plaît?

**C) Complétez les phrases avec l'adjectif démonstratif : (3)**

1. J'aime \_\_\_\_\_ pantalon.
2. \_\_\_\_\_ arbre est très grand.
3. Il prend \_\_\_\_\_ chemises.

**D) Complétez les phrases avec les articles qui conviennent : (3)**

1. J'aime \_\_\_\_\_ salade.
2. Elle mange \_\_\_\_\_ gâteau.
3. Buvez – vous \_\_\_\_\_ bière ?

**E) Complétez le dialogue avec les mots corrects : (3)**

Mme. Cadoux : \_\_\_\_\_ goûter du vin, Sarah?

Sarah : Oui, merci.

Mme. Cadoux : On boit le vin blanc avec le poulet.

Sarah : Et le vin \_\_\_\_\_ avec le mouton, n'est – ce pas ?

Mme. Cadoux : Oui, tu as raison. Es – tu \_\_\_\_\_ ?

Sarah : Non, je mange de la viande aussi.

**F) Reliez les colonnes : (4)**

Sr. No.	A	Sr. No.	B
1	Le beau temps	a.	La baguette
2	La chemise	b.	L'hôpital
3	Le dentiste	c.	Le printemps
4	Le pain français	d.	En coton

Q.4] A) Choisissez UN de sujets suivants : (10)

Écrivez une lettre à votre ami français. Dans la lettre, vous lui présentez votre famille.

OU

Écrivez une Composition sur « Ma saison préférée ».

B) Traduisez le texte suivant en anglais : (10)

Mme. Champion et sa petite fille Annie entrent dans le grand magasin pour acheter des vêtements. « Ils ont une belle collection de prêt-à-porter, j'ai besoin d'une jupe en coton pour l'été. Mentons d'abord au troisième étage », dit Annie. « Tu as raison », répond sa mère. Annie choisit une jupe jaune avec des fleurs roses. « 'C'est trop léger', n'est – ce pas ? Tu auras froid ! » dit Mme. Champion. « Mais Maman, » proteste Annie, je la porterai seulement en été. « D'accord, achetons-la ! Cette couleur te va bien », dit sa mère. « Et Maintenant, on achètera quelque chose pour ta sœur. Elle a besoin d'un nouveau chemisier. »



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3595

[Total No. of Pages : 2

[5961]-210

F.Y. B.A.

HINDI (हिंदी) (G-1)

1B : प्रयोजनमूलक हिंदी - II

(2019 Pattern) (Semester - II) (11092A)

समय : 2½ घंटे]

[ पूर्णांक : 70

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।  
2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
- 

प्र.1) विज्ञापन की परिभाषा देते हुए उसका स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

[15]

अथवा

विज्ञापन के प्रकारों को स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) विज्ञापन का अर्थ बनाकर विज्ञापन कार्य समझाइए।

[15]

अथवा

रेडियो विज्ञापन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) अनुवाद की परिभाषा देते हुए अनुवाद का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

[15]

अथवा

अनुवाद का अर्थ बताकर अनुवाद के महत्त्व को समझाइए।

प्र.4) युनिकोड की जानकारी दीजिए।

[15]

अथवा

इंटरनेट की उपयोगिता स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

प्र.5) किन्हीं दो पर टिप्पणी लिखिए।

[10]

अ) निम्नलिखित अंक तथा गणितीय चिन्हों को देवनागरी में लिखिए।

i) 11

ii) 73

iii) 89

iv) 68

v) 99

vi) :

vii) –

ब) पारिभाषिक शब्द लिखिए।

i) Act

ii) Cash

iii) For

iv) Lock out

v) Pay slip

vi) Report

vii) Zone

क) इंटरनेट का सामान्य परिचय



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3596

[Total No. of Pages : 3

[5961]-211

F.Y. B.A.

(G-1) HINDI (हिंदी)

वैकल्पिक हिंदी प्रश्नपत्र - IIA

Vaikalpik Hindi Prashnapatra - IIA

(2019 Pattern) (Semester - II) (11092B)

पाठ्यपुस्तक : साहित्य विविधा

संपादक : हिंदी अध्ययन मंडळ

सावित्रीबाई फुले पुणे विश्वविद्यालय, पुणे

समय : 2½ घंटे ]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ :

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

---

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[14]

- अ) 'आदमी को प्यास लगती है' कविता के माध्यम से सेल्समनों की समस्याओं पर प्रकाश डालिए ।
- ब) 'रौशनी के उस पार' कविता के आधार पर गरीबों की दयनीय स्थिति का चित्रण कीजिए।
- क) 'उतनी दूर मत ब्याहना बाबा' कविता द्वारा कवयित्री कौन-सा संदेश देती है?
- ड) कवि गुलजार किताबों की उपेक्षा पर किस प्रकार प्रकाश डालते हैं?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[14]

- अ) सरजू भैया के उदारमतवादी व्यक्तित्व पर प्रकाश डालिए ।
- ब) 'भय' पाठ के आधार पर मानवीय मनोविकारों का परिचय दीजिए ।
- क) बिलवासी मिश्र अपने मित्र लाला झाऊलाल की सहायता किस प्रकार करते हैं?
- ड) 'प्रतिशोध' एकांकी के भारवि के चरित्र पर प्रकाश डालिए ।

P.T.O.

- प्रश्न 3)** अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [7]
- i) “वे बहुराष्ट्रीय कंपनियों के उत्पाद नहीं हैं  
भारतीय मनुष्यों के उत्पाद हैं  
वे भारतीय मनुष्य हैं – अपने ही भाई-बंद  
भारतीय मनुष्य-जिनका श्रम सस्ता है।”
  - ii) “किताबों से जो जाती राबता था, वो कट गया है  
कभी सीने पर रखकर लेट जाते थे  
कभी गोदी में लेते थे।”
- ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [7]
- i) “डॉक्टर का दरवाजा कभी बंद नहीं रहना चाहिए और पादरी का फाटक हमेशा खुला होना चाहिए।’ सरजू भैया को निस्संदेह इन दोनों का रुतबा अकेले हासिल है।”
  - ii) “छः मास तक श्वसुरालय में जाकर सेवा करना और जूठे भोजन पर अपना पोषण करना! बस ठीक, आज से मेरा यह प्रायश्चित्त प्रारम्भ हुआ।”
- प्रश्न 4)** अ) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [5]
- i) स्ववृत्त लिखते समय कौन-सी बातें ध्यान में रखनी चाहिए?
  - ii) नौकरी के लिए आवेदन करने हेतु स्ववृत्त का नमूना तैयार कीजिए।
- ब) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [5]
- i) विज्ञापन का अर्थ एवं स्वरूप बताकर उसके गुणों पर प्रकाश डालिए।
  - ii) बाजार में आयी ‘नई कार’ का विज्ञापन तैयार कीजिए।
- प्रश्न 5)** अ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह वाक्यों को शुद्ध करके लिखिए : [6]
- i) पेड़ों पर तोता बैठा है।
  - ii) प्रमुख अतिथि को एक फूलों की माला पहनायी।
  - iii) मुझे बहुत आनंद आती है।
  - iv) मैं पुस्तक को पढता हूँ।
  - v) मैं दर्शन देने आया था।

- vi) मैं तेरे से बात नहीं करना चाहता ।
- vii) रवि ने भगवान का दर्शन किया ।
- viii) उसके आँख से आँसू निकल पडा ।

ब) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए :

[12]

- i) मेरा देश महान
- ii) भ्रष्टाचार की समस्या
- iii) नारी शिक्षा का महत्व



Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3597

Total No. of Pages : 2

[5961]-212

F.Y. B.A. (Semester-II)

12102:Persian (General Paper -II)

(CBCS) (2019 Pattern )

Total Marks : 70]

[Time : 2½ Hours

**Instructions to the candidates :**

- 1) All the questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1** Write a brief history of Persian Language and Literature. [14]

**Q.2** Define any three of the following . [12]

(a) ڈرامہ (b) افسانہ (c) انشائیہ (d) داستان

**Q.3** Reproduce any one story of the following. [10]

(a) حکایت بہرام گورولبنک آبلکش (b) حکایت صلہ رحمی (c) حکایت دہقان موش

**Q.4** Write a short note on any two of the following. [14]

(a) ابوالفضل علامی (b) ملا واعظ حسین کاشفی  
(c) شیخ سعدی شیرانی

**Q.5 (A)** Explain in persian or translate into English, Urdu or Marathi any two of

the following. [14]

(a) ملک زادہ راشندیم کہ کوتاہ و دو حقیر بود و دیگر بردارنش بلند و خویر وی۔ باری ملک بکراہیت  
و استحقار در وی نظر کرد۔ پسر بفر است و استبصار در یافت و گفت۔ ای پدر کوتاہ خردمند بہ کہ نادان  
بلند پر چه بقامت کہتر بقیمت بہتر۔

P.T.O.



(b) روز سوم بازلبنک نزد بهرام رفت و گفت: امروز نیز مهمان من باش، بهرام پذیرفت و در خانه ماند، لبنک به بازار رفت و مشک رانزد پیر مردی گردگان گذاشت و نانی خرید و شادماں برگشت و در فراهم آوردن غذا از بهرام یاری خواست، بهرام گوشت راستانه و آتش نهاد، باز غذا خوردند و به یاد شهنشاه جام می برگرفتند۔

(c) آورده اند که سلجوقی پد سلطان محمود در اوائل حال که ملازم سلطان بنجور بود از یک سراسپ بیش نداشت و اوقات او بغایت بعسرت میگذشت هر روز به عزم شکار بصحرای قتی۔ اگر صیدی بدست آمدی بدان گذر ایندی۔ روزی آهوی دیدی که با بچه خود در صحرا چرید۔ سبکتیگن اسپ برانگخت۔ او را گرفت و دست و پایش بر بست و در پیش زین نهاد و راه شهر برگرفت۔

(d) شاه از مژده پاکی یوسف چون گل شکفته شد و فرمود تا از زندان به درگاه بیاورندش۔ بر یوسف خلعت گراں بها پوشانند و باشکوه جلال به قصر آورند عزیز مصر در کنارش کشید و بر تخت پهلوی خود نشاند نخست از تعبیر خواب پرسید و پس تدبیر کار خواست۔

(B) Translate the unseen English passage in Persian, Urdu/ Marathi. [6]  
hostel life teaches discipline. The students learn to be punctual in their work and studies. They are kept under close vigilance by the paternally Watchful eyes of the hostel warden. They know that he will punish them if they found of any misdeed. Certain irregularities of conduct are tolerated by parents but not in the hostel .



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4026

[Total No. of Pages : 3

[5961]-213

F.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

अमृतलहरी

**Gadyapāṭha and Padyapāṭha - II**  
**(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11112)**

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
All questions are compulsory.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.  
Figures to right indicate full marks.

**प्र.1) A) मराठीत अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा. (कोणतेही एक) [5]**

Translate into Marathi or English. (any one)

- i) भटः- आर्य! एषोऽमात्यः।  
भरतरोहकः- (उपगम्य) भो यौगन्धरायण!  
यौगन्धरायणः- भोः!  
भटः- अहो स्वरस्य गम्भीरता! आर्यस्यैकाक्षरेण पूरितोऽयं देशः!!  
भरतरोहकः- (उपविस्य) भोः! यौगन्धरायण इत्यशरीराव्यक्ष-राणि श्रूयन्ते। दिष्ट्या भवान् दृश्यते।
- ii) तेषु चैवमुत्पादयमानेषु संसरति च संसारे, यात्सु युगेषु, अवतीर्णे कलौ, वहत्सु वत्सरेषु, ब्रजत्सु वासरेषु, अतिक्रामति च काले प्रसवपरम्पराभिरनवरतमापतति विकाशिनि वात्स्यायनकुले, क्रमेण कुबेरनामा वैनतेय इव गुरूपक्षपाती द्विजो जन्म लेभे।

**B) मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा. (कोणतेही एक) [5]**

Translate into English or Marathi (any one)

- i) तत्रागतसदस्यानां संख्यां कर्तुं न शक्नुमः।  
त्रिलोकीख्यातकीर्तीनां भूतमात्रदयावताम्॥  
तेषां करोमि निर्देशमल्पानां च यथामति।  
भवेद् वै पावना मद्वाक् कर्तनेनेति हेतुना॥

P.T.O.

- ii) मुरारिपदभक्तिश्चेद् तदा माघे रतिं कुरु।  
 मुरारिपदभक्तिश्चेद् तदा माघे रतिं कुरु॥  
 सुवर्णस्य सुवर्णस्य सुवर्णस्य च जानकि।  
 प्रेषिता तव रामेण सुवर्णस्य च मुद्रिका॥

C) अधोनिर्दिष्टे परिच्छेदे अधोरेखितानां शब्दानां संस्कृत पर्यायवाचिनं शब्दं लिखत। (काव्यपि पञ्च)[5]

अवसित निजकार्यं वञ्चनैर्दुनिरक्षिं  
 कथमिव परिभाषे भर्तुरर्थे विपन्नम्।  
चिरमनवतकार्यं चापि निर्युक्तमन्त्रं  
भुजगमिव सरोषं घर्षितं चोच्छ्रितं च॥

प्र.2) A) ससन्दर्भं स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही एक) [5]

Write reference to content. (any one)

- i) रसानेकैकशो वाऽपि कल्पयन्ति गदान् प्रति।  
 ii) गुरोरेवजितं हत्वा शान्तं द्रौणिमिव स्थितम्।

B) ससन्दर्भं स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही एक) [5]

Write reference to content. (any one)

- i) सर्वमेतदयथातत्त्वं भगवन् वक्तुमर्हसि।  
 ii) वाले तव मुखाम्भोजाद् दृष्टमिन्दीवरद्वयम्।

C) उचितानि युग्मानि विचिनुत (काव्यपि पञ्च) [5]

- |                                     |                 |
|-------------------------------------|-----------------|
| i) विवेकसिन्धोः रचयिता              | अ) स्वराणाम्    |
| ii) क्रीडनीयकम्                     | आ) व्यञ्जनानाम् |
| iii) अच् प्रत्याहारेण निर्देशः      | इ) मुकुन्दः     |
| iv) समरावर्जितेषु शत्रुषु शास्त्रम् | ई) खेलनी        |
| v) गदः                              | उ) रोगः         |
| vi) आदौ राम                         | ऊ) वना दिगमनं   |
|                                     | ऋ) वधः          |

**प्र.3) A)** न ह्यनारूह्य नागेन्द्रं वैजयन्ती निपात्थते ह्या नाट्यवेच्याचे रसग्रहण करा. [12]

Appreciate a selected drama portion 'न ह्यनारूह्य नागेन्द्रं वैजयन्ती निपात्थते'.

किंवा/OR

आयुर्वेदातील आहारविचार यावर निबंध लिहा.

Write an essay on आहारविचार in आयुर्वेद.

**B)** टीप लिहा. (कोणतीही एक) [8]

Write a short note.

i) माहेश्वरसूत्राणि।

ii) महाकवी बाणभट्टाचे बालपण आणि युवावस्था.

Childhood and youth age of महाकवी बाणभट्ट.

**प्र.4) A)** दुर्गलक्षणम् अध्यायाचा सारांश लिहा. [12]

Write a summary of the chapter दुर्गलक्षणम्.

किंवा/OR

सुभाषित म्हणजे काय ते सांगून, तुम्हाला आवडलेल्या कोणत्याही पाच सुभाषितांना लिहून, त्यांचे विवेचन करा.

What do we mean by सुभाषित? Explain any five सुभाषितs which you liked.

**B)** टीप लिहा. (कोणतीही एक) [8]

Write a short note. (any one)

i) बद्धाञ्जलिः कृपाकाङ्क्षी वेच्यातील कवी.

Poets mentioned in a selected postion बद्धाञ्जलिः कृपाकाङ्क्षी.

ii) मित्रलक्षणम्।



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4269

[Total No. of Pages : 2

[5961]-214

F.Y.B.A.

ARABIC - GENERAL -II

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (11142)

Time : 2 ½ Hours]

[Max. Marks : 70

*Instructions to the candidates:*

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

**Q1)** Translate into Eng./Urdu/Marathi any two of the following Passages:[20]

(الف) حامد يذهب إلى السوق صباحاً ويفتح الدكان، ولجس في الدكان إلى العشاء ويرجع إلى البيت ليلاً. أنا أجلس على الكرسي وأنت أجلس على المقعد. تعالي يا سعاد هنا، افتحوا المطبخ وخذوا لآناغ وأطبخ الشاي. حامد خرج من البيت صباحاً ووصل إلى المدرسة في الميعاد. تفضل ياراشد، أدخل المنزل، وأجلس على الكرسي.

(ب) رجع حامد إلى البيت ظهراً، ووقف بالباب، حوصطرق الباب. سعاد سمعت طرق الباب، فربت سعاد من الباب وفتحتة. حامد وصل الحجره، وخلع اللباس، ولبس لباساً آخر. نظر حامد رقع على المكتب، وجد عليه رسالة، وردت الرسالة من القرية، أخذ حامد تلك الرسالة، وقراها. سعاد تسمع طرق الباب، هي تقرب من الباب، وتفتح الباب.

(ج) طلعت الشمس في الصباح، ذهب كل شخص إلى عمله، والعل محبوب له. حامد ذهب إلى المدرسة والمدرسة له. رجع حامد من المدرسة، والشمس طالعة، والحر شديد هو تعبان من الحر، العرق يبسل من بدنه، هو جلس تحت المرحبة. أخذت حامد أخذت اللمون والشكر والماء، وضعت الماء في الكوب، ووضعته الشكر في الماء، فذاب الشكر وفيه. فرح حامد بهذا نعم، وقال شكرالك تا اختي، أنت ذكية.

P.T.O.

**Q2) a)** Translate in to English any five of the following. [10]

- (١) الكُرسِي جَدِيدٌ
- (٢) فِي الثَّلَا جَه تَقَا حَةً
- (٣) الْأُسْتَاذُ الْأَحَدِيدُ لَجِيدٌ مِّن بَيْتِ صَدِيقِي
- (٤) الْوَلَدُ الصَّغِيرُ شَقِيٌّ وَلَكِن ذَكِيٌّ
- (٥) صَلَّى مَدْرَسَتَكَ مُعَلِّقَةً
- (٦) وَالِدِي عَامِلٌ فِي عُرْفَتِي.
- (٧) تِلْكَ الْبَيَارَةُ جَمِيلَةٌ.

**b)** Translate into Arabic any five of the following: [10]

- i) There is a student in the class.
- ii) There is a table in the room.
- iii) On the window there is a curtain.
- iv) The television of Farida is in her room.
- v) He is going to the house of his friend.
- vi) My father is working in his room.
- vii) That bus is going to the University.

**Q3)** Write a short note on any two of the following: [16]

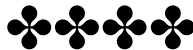
- (١) عمرو بن حكثوم
- (٢) ابن رواحة
- (٣) حضرت حسان
- (٤) معلقات

**Q4) a)** Answer the following questions in Arabic: [7]

- (١) مَنْ يَصِلُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي الْمِيْعَادِ؟
- (٢) مَنْ يَطْرُقُ الْبَابَ؟
- (٣) أَيْنَ وَقَعَ نَظْرُ مَعَامِدٍ؟
- (٤) مَتَى تَطْلُعُ الشَّمْسُ؟
- (٥) كَيْفَ نُورُ الصَّبَاحِ؟
- (٦) كَيْفَ الْحَرُّ الْآنَ؟
- (٧) مَنْ جَلَسَ تَحْتَ الْمِرْوَحَةِ؟

**b)** Fill in the blanks: [7]

..... الشَّمْسُ طَالِعَةٌ، ..... تَعْبَانُ، ..... الشُّكْرَ ..... أَنَا ..... بِالْحَرِّ، أَنْتِ ..... بِالْحَرِّ، أَنْتِ ..... بِالْحَرِّ  
حُصُوبًا بِالْحَرِّ .....، ..... الْعَرَقُ ..... ذَكِيَّةً.



Total No. of Questions : 8]

SEAT No. :

PA-4285

[Total No. of Pages : 3

[5961]-215

F.Y. B.A.

COMMERCE (General - I)

Fundamentals of Accounting

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11292)

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *Solve any three questions from II to VII.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Questions 1 and 8 are compulsory.*

**Q1) a) Fill in the blanks by selecting proper words from the bracket : [5]**

- i) Machinery Account is \_\_\_\_\_ account.  
(Nominal, income, personal, real)
- ii) Goodwill is \_\_\_\_\_ asset.  
(a tangible, a current, a intangible, none of these)
- iii) Prepaid expenses is a \_\_\_\_\_ account.  
(real, personal, nominal, income)
- iv) Every account is divided into \_\_\_\_\_ sides.  
(Two, Three, Four, Five)
- v) Copy right / patent is \_\_\_\_\_ asset.  
(avisible, un invisible, a current, a noncurrent)

**b) State the following state mentare true or false : [5]**

- i) Bank loan account is Nominal Account.
- ii) Capital account is real account.
- iii) Bank over draft is an asset of the business.
- iv) Narration is not required for each and every entry.
- v) Motorcar account is a Real Account.

**P.T.O.**

- c) **Answer in one sentence only :** [5]
- i) Who is creditor?
  - ii) Write full form of NEFT and RTGS.
  - iii) What is Bank Pass Book?
  - iv) What is Goods?
  - v) Give the meaning of Real Account

- d) **Match the following pairs :** [5]

‘A’ Group	‘B’ Group
i) Machinery A/c	a) Nominal A/c
ii) Commission A/c	b) Personal A/c
iii) Cash A/c	c) Nominal A/c
iv) Reena’s A/c	d) Real A/c
v) Interest A/c	e) Real A/c

- Q2) Journalise the following transactions in the books of Anand General Merchants.** [14]

- 2019 April
1. Mr. Anand started business with cash ₹ 60,000.
  5. Purchased goods for cash ₹ 30,000.
  7. Sold goods of ₹ 10,000 to Suresh.
  10. Purchased furniture from Mr. Govind on credit ₹ 70,000.
  15. Paid for rent ₹ 3,000 by debit card .
  21. Purchased goods from Urmila on credit ₹ 70,000.
  27. Paid for transport ₹ 1,000 to United Transport.

- Q3) State the Important of Book-keeping.** [14]

- Q4) Classify the following account under Real Personal, Nominal Accounts.** [14]

- |                            |                            |
|----------------------------|----------------------------|
| a) Expenses A/c            | b) Rent A/C                |
| c) Plant and MACHENARY A/c | d) Discount A/c            |
| e) Loan A/c                | f) Building A/c            |
| g) Computer A/c            | h) Bank of Maharashtra A/c |
| i) Audit fee A/c           | j) Kavita A/c              |
| k) Capital A/c             | l) Motor car A/c           |
| m) Radhika A/c             | n) Tax A/c                 |



**Q5)** Explain the type of Expenditure. **[14]**

**Q6)** Classify the following accounts into Income and Expenditure. **[14]**

- |                        |                      |
|------------------------|----------------------|
| a) Salary              | b) Dividend Received |
| c) Audit fee           | d) Rent Paid         |
| e) Discount Allowed    | f) Interes Received  |
| g) Postage Paid        | h) Maintenance Paid  |
| i) Carriage Paid       | j) Electricity bill  |
| k) GST Tax             | l) Paid wages        |
| m) Commission received | n) Insurance premium |

**Q7)** Write the Golden Rules of Debit and Credit. **[14]**

**Q8)** Write short notes on (any two) : **[8]**

- a) Debit note
- b) Golden rules of accounting
- c) Capital
- d) Credit note



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3601

[Total No. of Pages : 4

[5961]-216

F.Y. B.A. (Semester - II)

EDUCATION

Fundamentals of Education - II

(2019 Pattern) (11302) (CBCS)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q1)** Write the answers of following questions in 50 words each (Any Three): [15]

- a) Write the concept of mass communication media.
- b) What are an objectives of primary education?
- c) Write the nature of Introspection method.
- d) What are the limitations of observation method.
- e) Write an importance of pre primary education.

**Q2)** Write the answers of the following questions in 100 words each (Any Two):[20]

- a) Write the education work of Tarabai Modak.
- b) Explain an importance of T.V. in Education.
- c) Explain an importance of Primary Education.
- d) Explain merits and limitations of Experimental method.

**Q3)** Write the answer in 300 words of the following question (Any One) : [20]

- a) What is stagnation and dropout in Primary Education? What are the causes of Stagnation and dropout? Suggest remedies to overcome these.
- b) Explain the role of Radio in Education in details.

**P.T.O.**

**Q4)** Write short notes in 50 words each (Any Three) :

**[15]**

- a) Importance of mass communication media in education.
- b) Concept of pre-primary education.
- c) Meaning of Education Psychology.
- d) Montesory method of pre primary education.
- e) Limitations of observation method.



Total No. of Questions : 4]

PA-3601

[5961]-216

F.Y. B.A. (Semester - II)

EDUCATION

Fundamentals of Education - II

(2019 Pattern) (11302) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- 
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
- अ) समुह संपर्क साधनांची संकल्पना लिहा.  
ब) प्राथमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे कोणती?  
क) आत्मनिरीक्षण पद्धतीचे स्वरूप लिहा.  
ड) निरीक्षण पद्धतीच्या मर्यादा कोणत्या?  
इ) पूर्व प्राथमिक शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) ताराबाई मोडक यांचे शैक्षणिक कार्य लिहा.  
ब) दूरदर्शनचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.  
क) प्राथमिक शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.  
ड) प्रयोगिक पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]
- अ) प्राथमिक शिक्षणातील स्थगण व गळती म्हणजे काय? स्थगण व गळतीची कारणे कोणती? ती दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.  
ब) आकाशवाणीची शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) समूह संपर्क साधनांचे शिक्षणातील महत्त्व
- ब) पूर्व प्राथमिक शिक्षणाची संकल्पना
- क) शैक्षणिक मानसशास्त्राचा अर्थ
- ड) पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाची मॅटॅसरी पद्धती
- इ) निरीक्षण पद्धतीच्या मर्यादा



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3602

[Total No. of Pages : 2

[5961]-217

F.Y. B.A.

**OPTIONAL ENGLISH - II (General Paper - I)**  
**Text - Initiations : Minor Literary Forms and Basics of**  
**Phonology**  
**(2019 Pattern) (Semester - II) (CBCS) (11332)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1) a)** Attempt any one of the following questions: **[7]**

- i) Describe the doll's house as presented by Katherine mansfield.
- ii) How does Katherine mansfield highlight the class discrimination in 'The Doll's House'?

**b)** Attempt any one of the following questions: **[7]**

- i) Describe Arun as one of the major characters in 'The Thief'.
- ii) Explain, how little acts of kindness and care encourage the thief to leave his dishonest ways behind.

**Q2)** Attempt any two of the following questions: **[14]**

- a) How does the poet glorify the childhood in 'I Remember, I Remember'?
- b) Comment on the significance of the title of the poem 'Where the Mind is without Fear'.
- c) How does Ralph Waldo Emerson show that every creature is important in God's creation?
- d) Describe 'Up-Hill' as a religious poem.

**P.T.O.**

- Q3)** Explain with reference to the context any two of the following: [14]
- a) But now, I often wish the night  
Had borne my breath away
  - b) Into that heaven of freedom, my father  
Let my country awake
  - c) And the former called the latter " Little Prig",  
Bun replied : You are doubtless very big
  - d) Shall I meet other wayfarers at night?  
Those who have gone before.
- Q4)** a) Attempt any one of the following questions: [7]
- i) Describe the magical power of the monkey's paw.
  - ii) How does William Jacob narrate the suffering and loss caused by the monkey's paw?
- b) Attempt any one of the following questions: [7]
- i) Comment on the appropriateness of the title of the play 'The Swan Song'.
  - ii) Describe the pathetic condition of Svietlovidoff.
- Q5)** a) Write short notes on any two of the following: [10]
- i) Syllable
  - ii) Polysyllabic words
  - iii) Indian English
  - iv) Phoneme
- b) Do as directed: (any four) [4]
- i) Write an example of a monosyllabic word.
  - ii) Write an example of a word consisting of one syllable.
  - iii) How many phonemes are in the word 'Begin'?
  - iv) Write an example of a word consisting of one vowel sound.
  - v) Write the structure of the word 'Card' in terms of C and V elements.
  - vi) Mark the primary stress on the appropriate syllable in the word 'Captain'.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3603

[Total No. of Pages : 4

[5961]-218

F.Y. B.A.

**MATHEMATICAL STATISTICS (General)**  
**ST-13272 : Discrete Probability Distributions**  
**(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates :*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of Statistical tables and calculator is allowed.*
- 4) *Symbols have their usual meanings.*

**Q1) Attempt the following :**

- a) **Choose the correct alternative from the following :** [1 each]
- i) If  $X \rightarrow \text{Poisson}(m)$  then
    - A) Mean = variance
    - B) mean > variance
    - C) mean < variance
    - D) mean =  $\sqrt{\text{variance}}$
  - ii) If X and Y are two independent discrete r.v.s. then  $\text{Cov}(X, Y)$  is
    - A) one
    - B) zero
    - C) negative
    - D) not exist
  - iii) If X follows Poisson distribution with parameter  $m = 3$  then mode of X is:
    - A) 3 and 4
    - B) 2 and 3
    - C) 3.8
    - D) 4

**P.T.O.**



iv) If X follows Geometric distribution over positive integer values with  $p = 0.4$  then mean of X is:

A) 4

B) 2

C) 2.5

D) 10

v) If  $\text{Cov}(X, Y) = 10$  then  $\text{Cov}(X, 2-Y) = \dots\dots\dots$

A) 20

B) 90

C) -10

D) 15

**b) State whether the following statements are true or false : [1 each]**

- i) Additive property holds true for Poisson distribution.
- ii) For two random variables X and Y:  $\text{Var}(X - Y) = \text{Var}(X) + \text{Var}(Y) - 2\text{Cov}(X, Y)$ .
- iii) Geometric distribution is always bimodal.
- iv) If  $\text{Cov}(X, Y) = 1$  then X and Y are independent.
- v) Correlation coefficient is independent on origin and scale.

**Q2) Attempt any four of the following :**

**[4 × 5 = 20]**

- a) If X follows Poisson distribution with parameter m such that  $P[X = 2] = P[X = 1]$ , find the value of mean and hence obtain  $P[X \geq 2]$
- b) If X follows Geometric distribution with parameter P such that  $P[X = 2] = 0.3P[X = 1]$  find the value of mean and hence obtain  $P[X \geq 2]$ .
- c) State and prove additive property of binomial distributions.
- d) Obtain the c.g.f of Poisson distribution and comment on its nature.
- e) If  $X_1$  and  $X_2$  are independent binomial random variables with parameters  $B(n_1, p)$  and  $B(n_2, p)$  respectively. Derive the conditional distribution of  $X_1$  given  $X_1 + X_2 = n$ , Where n is a non-negative integer.
- f) State and prove the lack of memory property of Geometric distribution.

**Q3) Attempt any four of the following :**

**[4 × 5 = 20]**

- a) Let X follows geometric distribution with p.m.f :
- $$P(x) = p \cdot q^{x-1} ; x = 1, 2, 3, 4, \dots$$
- with  $P[X = 4] = 0.2889$  and  $P[X = 3] = 0.428$ . Find :
- i)  $P[X = 5]$
  - ii)  $E[X]$
  - iii)  $\text{Var}(X)$
- b) Define geometric distribution with parameter 'p'. Also, find its mean.
- c) Define cumulative distribution function of a bivariate discrete r.v.s. State any three properties of it.
- d) With usual notations, prove that :  $E(X + Y) = E(X) + E(Y)$
- e) Obtain the recurrence relation for successive probabilities of Poisson distribution. Also, state its uses.
- f) Show that the Poisson distribution can be derived as a limiting case of binomial distribution.

**Q4) Attempt any two of the following :**

**[2 × 10 = 20]**

- a) i) If X and Y are independent Poisson random variables with parameters  $m_1$  and  $m_2$  respectively. Derive the conditional distribution of X given  $X + Y = n$ , where n is a non-negative integer. **[8]**
- ii) Define coefficient of correlation for bivariate discrete r.v.s. **[2]**
- b) The joint p.m.f of a bivariate random variable (X, Y) is given below:

	Y	0	1	2
X				
0		2/7	8/21	1/21
1		3/21	2/21	1/21

- i) Find the marginal p.m.f of X and Y.
- ii) Find  $\text{Cov}(X, Y)$ , are (X, Y) uncorrelated? **[10]**

- c) Let  $(X, Y)$  be a bivariate discrete r.v.s with joint probability distribution as below:

Y \ X	-1	0	1	2
-1	0.1	0.12	0.08	0.02
0	0.15	0.05	0.1	0.03
1	0.07	0.09	0.13	0.06

Compute:

- i)  $P[X \geq 0 ; Y \geq 1]$ .
- ii)  $P[X + Y \leq 0]$ .
- iii) Probability distribution of  $X$  given  $Y = 2$ . [10]
- d) i) With usual notations, prove that: [8]
- $$\text{Var}(aX + bY) = a^2 \text{Var}(X) + b^2 \text{Var}(Y) + 2ab \text{Cov}(X, Y)$$
- ii) Define expectation of function of bivariate discrete r.v.s. [2]



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3604

[Total No. of Pages : 3

**[5961]-219**  
**F.Y. B.A.**  
**MATHEMATICS**  
**FMG - II : Financial Mathematics - II**  
**(2019 Pattern) (Semester - II) (15114)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator is allowed.*

**Q1)** Attempt any five :

**[10]**

- a) If A is of dimension  $3 \times 4$  & C is  $4 \times 3$ , then find the dimension of AC.
- b) Find  $A - 2B$ , where  $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 1 & 1 \end{bmatrix}$ ,  $B = \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 3 & 2 \end{bmatrix}$
- c) Prove that the matrix  $A = \begin{bmatrix} 4 & 8 \\ 2 & 4 \end{bmatrix}$  is singular.
- d) If  $y = \int 2x dx$ ,  $y(1) = 1$  then find y.
- e) Marginal revenue is given by  $MR = 20 - Q$ . Find total revenue.
- f) State associative law in matrix algebra.
- g) Evaluate  $\int x^2 dx$ .

**Q2)** Attempt any four :

**[20]**

- a) State any five properties of definite integrals.
- b) Define :
  - i) Null Matrix.
  - ii) Idempotent matrix.

**P.T.O.**

- c) Find rank of  $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 1 & 3 \\ 1 & -1 & 1 \end{bmatrix}$
- d) Given a principal P of \$ 100 at 8 percent for 5 years, find the future value S when principal is compounded.
- annually
  - semiannually
- e) Find the inverse of A where  $A = \begin{bmatrix} 24 & 15 \\ 8 & 7 \end{bmatrix}$ .
- f) Find the solution of system of linear equation :
- $$4x_1 + 3x_2 = 28$$
- $$2x_1 + 5x_2 = 42$$

**Q3) Attempt any four :**

**[20]**

- a) Find dimensions of each of the following.

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ -1 & 0 & 1 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 3 \end{bmatrix}, C = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 1 & 1 \end{bmatrix}$$

also find the transpose of A & C.

- b) A firm with five retail stores has 10 TV's t, 15 stereos s, 9 tape decks d & 12 recorder r in store 1, 20t, 14s, 8d & 5r in store 2; 16t, 8s, 15d & 6r in store 3; 25t, 15s, 7d & 16r in store 4 & 5t, 12s, 20d & 18r in store 5. Express present inventory in matrix form.
- c) State any five properties of determinant.
- d) Marginal cost is  $MC = 25 + 30Q - 9Q^2$ ; fixed cost is 55. Find total cost.
- e) Evaluate  $\int 2x(x+1)^2 dx$
- f) Evaluate  $\int_0^1 3x^2 e^{2x^3+1} dx$

**Q4)** Attempt any two :

[20]

a) Show that  $AB \neq BA$ , where

$$A = \begin{bmatrix} 4 & 9 & 8 \\ 7 & 6 & 2 \\ 1 & 5 & 3 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 5 & 3 & 1 \\ 0 & 2 & 4 \end{bmatrix}$$

b) Evaluate

i)  $\int 24xe^{3x^2} dx$

ii)  $\int \frac{5x}{(x-1)^2} dx$

c) Show that :

$$\int_0^{16} (x^{-1/2} + 3x) dx = \int_0^4 (x^{-1/2} + 3x) dx + \int_4^0 (x^{-1/2} + 3x) dx + \int_0^9 (x^{-1/2} + 3x) dx$$



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3605

[Total No. of Pages : 4

[5961]-220

F.Y. B.A.

ECONOMICS (General)

11152 : Indian Economic Environment - II  
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1) Answer the following questions in one or two sentence each (Any eight) :**  
[16]

- a) Write the definition of service sector.
- b) What is knowledge based sector?
- c) What is an E-commerce?
- d) Define the concept of Bank.
- e) Write names of any four private sector Banks.
- f) Write the full form of NEFT.
- g) Define Poverty.
- h) What is disguised unemployment?
- i) Write the names of two agricultural development programmes.
- j) What is Life Insurance?

**Q2) Answer the following questions in about 50 words each. (Any four) :**  
[16]

- a) Explain the characteristics of knowledge based sector.
- b) Define the concept & types of Insurance.
- c) Write the information about fixed deposits.
- d) Write a brief note on debit card.
- e) Give the information about make In India scheme.
- f) Explain the causes of Unemployment.

**P.T.O.**

**Q3) Answer the following questions in about 100 words each (any three) :**  
**[18]**

- a) What are the challenges of Education sector in India?
- b) What are the primary functions of commercial Banks?
- c) Explain the causes of Poverty in India.
- d) Discuss the Pradhan Mantri Jan Dhan Yojana (PMJDY)

**Q4) Answer the following questions in about 200 words each (Any two) :**  
**[20]**

- a) Explain the Role of service sector in Indian Economy.
- b) Explain the various types of Bank Accounts in detail.
- c) Discuss the policy measures for Alleviation of Poverty in India.





Total No. of Questions : 4]

PA-3605

[5961]-220

F.Y. B.A.

ECONOMICS (General)

11152 : Indian Economic Environment - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास ]

[ एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

---

**प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही आठ) : [16]

- अ) सेवा क्षेत्राची व्याख्या लिहा.
- ब) ज्ञानाधारित किंवा ज्ञानाधिष्ठित क्षेत्र म्हणजे काय?
- क) ई-कॉमर्स म्हणजे काय?
- ड) 'बँक' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) खाजगी क्षेत्रातील कोणत्याही चार बँकांची नावे लिहा.
- फ) NEFT चे पूर्ण रूप लिहा.
- य) व्याख्या करा - दारिद्र्य
- र) छुपी किंवा प्रच्छन्न बेकारी म्हणजे काय?
- ल) दोन कृषी विकास योजनांची नावे लिहा.
- व) आयुर्विमा किंवा जीवनविमा म्हणजे काय?

- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [16]
- अ) ज्ञानाधीष्ठित क्षेत्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - ब) विम्याची संकल्पना आणि प्रकार स्पष्ट करा.
  - क) मुदत ठेव खात्याविषयी माहिती लिहा.
  - ड) 'डेबीट कार्ड' यावर थोडक्यात टीप लिहा.
  - इ) 'मेक ईन इंडीया' योजनेविषयी माहिती द्या.
  - फ) बेरोजगारीची कारणे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [18]
- अ) भारतातील शिक्षण क्षेत्रासमोरील आव्हाने कोणती आहेत?
  - ब) व्यापारी बँकांची प्राथमिक कार्ये कोणती आहेत?
  - क) भारतातील दारिद्र्याची कारणे स्पष्ट करा.
  - ड) 'प्रधानमंत्री जनधन योजना - चर्चा करा.

- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) भारतीय अर्थव्यवस्थेत सेवा क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा.
  - ब) बँक खात्यांचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
  - क) भारतातील दारिद्र्य निर्मुलनाच्या धोरणात्मक उपाययोजनांची चर्चा करा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3606

[Total No. of Pages : 4

[5961]-221

F.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**G-1 : Introduction to Indian Constitution - II  
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11162A)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Attempt any eight questions (20 words) :

**[16]**

- a) How long is the tenure of the president?
- b) Name the two Houses of parliament.
- c) What is Quorum in parliament?
- d) Name any two states having Legislative Councils.
- e) What is the minimum age for the membership of the State Legislative Assembly?
- f) What is the total number of judges in the Supreme Court?
- g) Who appoints the High Court Judges?
- h) What is public interest Litigation?
- i) Which constitutional amendment raised The minimum voting age from 21 to 18 years?
- j) State the full form of NOTA.

**Q2)** Attempt any four questions (50 words) :

**[16]**

- a) Chairman of Rajya Sabha.
- b) Money Bill
- c) Executive powers of the Governor

**P.T.O.**

- d) Judicial review
- e) Composition of High Court.
- f) Composition of Election Commission.

**Q3) Attempt any Three questions (100 words) : [18]**

- a) State the composition of Lok Sabha.
- b) Write the functions of Chief Minister.
- c) Explain judicial activism.
- d) Discuss major electoral reforms in India.

**Q4) Attempt any Two questions (200 words) : [20]**

- a) Explain the powers and functions of parliament.
- b) Explain the powers and functions of the president of India.
- c) State the functions of Election Commission of India.



Total No. of Questions : 4]

PA-3606

[5961]-221

F.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**G-1 : Introduction to Indian Constitution - II**  
**(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11162A)**  
**(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 2½ तास ]

[ एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

---

**प्रश्न 1)** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) (20 शब्दात) [16]

- अ) राष्ट्रपतीपदाचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो?
- ब) संसदेच्या दोन सभागृहाची नावे सांगा.
- क) गणसंख्या म्हणजे काय?
- ड) विधान परिषद अस्तित्वात असणाऱ्या कोणत्याही दोन घटकराज्याची नावे सांगा.
- इ) विधान सभा सदस्यत्वासाठी किमान वयोमर्यादा किती असावी?
- फ) सर्वोच्च न्यायालयातील एकूण न्यायाधिकांची संख्या किती आहे?
- य) उच्च न्यायालयातील न्यायाधिकांची नियुक्ती कोण करते?
- र) जनहित याचिका म्हणजे काय?
- ल) कोणत्या घटना दुरुस्तीने मतदारांचे किमान वय 21 वरून 18 वर्ष करण्यात आले.
- व) 'NOTA' चे पूर्ण रूप सांगा.

**प्रश्न 2)** 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) राज्यसभेचे अध्यक्ष
- ब) धनविधेयक

- क) राज्यपालांचे कार्यकारी अधिकार
- ड) न्यायालयीन पुनर्विलोकन.
- इ) उच्च न्यायालयाची रचना.
- फ) निवडणूक आयोगाची रचना.

**प्रश्न 3)** 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) लोकसभेची रचना सांगा.
- ब) मुख्यमंत्र्यांची कार्ये लिहा.
- क) न्यायालयीन सक्रियता स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील प्रमुख निवडणूक सुधारणावर चर्चा करा.

**प्रश्न 4)** 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) संसदेचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रपतींचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- क) भारतीय निवडणूक आयोगाचे कार्ये सांगा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3607

[Total No. of Pages : 4

[5961]-222

F.Y. B.A. (Semester - II)

POLITICAL SCIENCE (Optional)

An Introduction to the Constitution of USA

(2019 Pattern) (CBCS) (11162B)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q1)** Attempt any Eight of the following. Each answer in 20 words. **[16]**

- a) What is the name of Federal Legislature?
- b) State the name of Upper House of Legislature?
- c) How many members in House of Representative in Federal?
- d) State the tenure of members of Senate.
- e) State the two Qualifications of House of Representative.
- f) State two Qualification for Election of President.
- g) What is the tenure of President?
- h) What is the tenure of House of Representative?
- i) Who is the President of USA Secretariat?
- j) What form of Judicial System has been adopted in America?
- k) Name of the highest court in federal system.

**Q2)** Attempt any Four questions. (50 words) **[16]**

- a) Write the Importance of Senate.
- b) Election of House of Representative.
- c) Federal Judicial System.
- d) Federal Appellate Court.
- e) Composition of Federal Election Commission.
- f) Importance of President.

**P.T.O.**

**Q3)** Attempt any Three questions. (100 words)

**[18]**

- a) Explain the Electrol System of President.
- b) Explain the Jurisdiction of Federal Supreme Court.
- c) State the Functions of Speaker of House of Representative.
- d) Explain the importance of Federal Election Commission.

**Q4)** Attempt any two questions. (200 words)

**[20]**

- a) Explain the Jurisdiction of Federal Court.
- b) 'Senate is Powerful Upper House in the world'. Discuss.
- c) Explain the Function and Role of President.





Total No. of Questions : 4]

PA-3607

[5961]-222

F.Y. B.A. (Semester - II)

राज्यशास्त्र (Optional)

An Introduction to the Constitution of USA

अमेरिकन राज्यघटनेची ओळख

(2019 Pattern) (CBCS) (11162B)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.  
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) अमेरिकन संघराज्याच्या कायदे मंडळास काय म्हटले जाते?  
ब) कायदे मंडळाच्या वरीष्ठ सभागृहास काय म्हटले जाते?  
क) संघराज्याच्या कनिष्ठ सभागृहात कीती सदस्य असतात?  
ड) सिनेट सदस्याचा कार्यकाल सांगा.  
इ) प्रतिनिधीगृहाच्या दोन पात्रता सांगा.  
फ) राष्ट्रध्यक्ष निवडणूकीच्या दोन पात्रता सांगा.  
य) राष्ट्रध्यक्षांचा कार्यकाल कीती वर्षांचा असतो?  
र) प्रतिनिधीगृहाचा कार्यकाल कीती वर्षांचा असतो?  
ल) अमेरिकन सचिवालयाचा अध्यक्ष कोण असतो?  
व) अमेरिकेने कोणत्या स्वरूपाची न्यायव्यवस्था स्विकारली आहे?  
श) संघराज्य व्यवस्थेतील सर्वश्रेष्ठ न्यायालयाचे नाव सांगा.

प्रश्न 2) 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) सिनेट सभागृहाचे महत्त्व  
ब) प्रतिनिधीगृहाची निवडणूक  
क) संघराज्याचे न्यायमंडळ  
ड) संघराज्याचे अपिलीय न्यायालय  
इ) संघराज्य निवडणूक आयोगाची रचना  
फ) राष्ट्रध्यक्षाचे महत्त्व

- प्रश्न 3) 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) राष्ट्रध्यक्ष निवडणूक पद्धत स्पष्ट करा.
  - ब) सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकारक्षेत्र स्पष्ट करा.
  - क) प्रतिनिधीगृहाच्या सभापतीचे कार्य काय आहे ते सांगा.
  - ड) संघराज्याच्या निवडणूक आयोगाचे महत्व स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) संघराज्याच्या सर्वश्रेष्ठ न्यायालयाचे अधिकारक्षेत्र स्पष्ट करा.
  - ब) 'सिनेट हे जगातील वरिष्ठ सभागृह' चर्चा करा.
  - क) राष्ट्रध्यक्षाचे कार्य व भूमिका स्पष्ट करा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3608

[Total No. of Pages : 4

[5961]-223

F.Y. B.A. (Semester - II)

HISTORY

G - 1 : Early India : Post Mauryan Age to the Rashtrakutas

(2019 Pattern) (CBCS) (11172)

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Answer the following question in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Review the foreign invasions of India.
- b) What is the Sangam age? Explain the Social life during Sangam age.

**Q2)** Answer the following question in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Discuss the development in religion and culture in the Gupta Period.
- b) Write detailed information about the struggle for supremacy over peninsular India.

**Q3)** Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) Give the detailed information about kushan rulers.
- b) Write information about the trade during the Sangam age.
- c) State the causes of decline of Guptas Empire.
- d) Review the achievements of the Rastrakutas.

**P.T.O.**

**Q4) Short notes (any four) :**

**[20]**

- a) Shreni
- b) Cholas economy
- c) Nalanda University
- d) Fa-Hien
- e) Ajanta Caves
- f) Pallava Art



Total No. of Questions : 4]

PA-3608

[5961]-223

F.Y. B.A. (Semester - II)

HISTORY

G - 1 : Early India : Post Mauryan Age to the Rashtrakutas

(2019 Pattern) (CBCS) (11172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- 
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [15]  
अ) भारतावरील परकीय आक्रमणांचा आढावा घ्या.  
ब) संगमयुग म्हणजे काय सांगून संगमकालीन सामाजिक जीवन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [15]  
अ) गुप्तकालीन धर्म आणि संस्कृतीच्या विकासाची चर्चा करा.  
ब) भारतीय द्वीपकल्पावरील प्रभूत्व संघर्षाची सविस्तर माहिती लिहा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]  
अ) कुषाण राज्यकर्त्यांची माहिती लिहा.  
ब) संगमकालीन व्यापाराची माहिती लिहा.  
क) गुप्त साम्राज्याच्या ऱ्हासाची कारणे सांगा.  
ड) राष्ट्रकुटांच्या कामगिरीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) श्रेणी
- ब) चोलांची अर्थव्यवस्था
- क) नालंदा विद्यापीठ
- ड) फाहियान
- इ) अजिंठा लेणी
- फ) पल्लवकालीन कला



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3609

[Total No. of Pages : 4

[5961]-224

F.Y. B.A. (Semester - II)

ANTHROPOLOGY

Introduction to Cultural and Social Organization

(2019 Pattern) (CBCS) (11192)

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Write short notes on any three of the following :

**[15]**

- a) Totem and Taboo
- b) Attributes of Culture
- c) Shifting Cultivation
- d) Characteristics of Law in tribal society
- e) Non material culture

**Q2)** Answer any three of the following questions in 50 words each.

**[15]**

- a) Explain the concept of culture.
- b) Describe functions of religions specialists Like Shaman and Bhagat.
- c) Describe nature of punishments in tribal societies.
- d) Explain concept of cultural diffusion.
- e) Describe nature of deviance in tribal societies.

**P.T.O.**

**Q3)** Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Describe the characteristics and aims of magic.
- b) Discuss the four elements of culture.
- c) Explain in detail the concept of property and inheritance in tribal societies.
- d) Discuss the nature of tribal leaderships.

**Q4)** Answer any one of the following questions in 300 words. **[20]**

- a) Discuss the concept of religion and different forms of religion.
- b) Describe characteristics and stages of economic activities in primitive economy.





Total No. of Questions : 4]

PA-3609

[5961]-224

F.Y. B.A. (Semester - II)

ANTHROPOLOGY

Introduction to Cultural and Social Organization

(2019 Pattern) (CBCS) (11192)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.  
2) उजवीकडील अंक एकूण पूर्ण गुण दर्शवितात.  
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) टोटम आणि टॅबू  
ब) संस्कृतीचे गुणधर्म  
क) झूम शेती  
ड) आदिम समाजातील कायद्याची वैशिष्ट्ये  
इ) अभौतिक संस्कृती

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नावर 50 शब्दात उत्तरे लिहा. [15]

- अ) “संस्कृती” ही संकल्पना विशद करा?  
ब) धार्मिक विशेषतज्ञ “शामन” आणि “भगत” यांचे कार्य वर्णन करा?  
क) आदिवासी समाजातील शिक्षेचे स्वरूप विशद करा?  
ड) “सांस्कृतिक प्रसार” ही संकल्पना स्पष्ट करा.  
इ) आदिवासी समाजातील विचलनाचे स्वरूप वर्णन करा?

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नावर 200 शब्दात उत्तरे लिहा. [20]
- अ) जादूचे वैशिष्ट्ये आणि उद्दिष्ट्ये वर्णन करा?
- ब) संस्कृतीचे चार घटकावर चर्चा करा?
- क) आदिवासी समाजातील “मालमत्ता आणि वारसा” ही संकल्पना स्पष्ट करा?
- ड) आदिम नेतृत्वाचे स्वरूप विशद करा?

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 300 शब्दात उत्तरे लिहा. [20]
- अ) धर्म ही संकल्पना स्पष्ट करून धर्माचे वेगवेगळे प्रकार वर्णन करा.
- ब) आदिम आर्थिक संघटनेचे टप्पे आणि वैशिष्ट्ये वर्णन करा?



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3610

[Total No. of Pages : 4

[5961]-225

F.Y. B.A.

G-1 : GEOGRAPHY

Gg-110(B) : Human Geography  
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

**Q1) Write answers of the following questions in about 20 words each  
(Any eight) :** **[16]**

- a) Who is the father of Human Geography?
- b) Write definition of Human Geography?
- c) Write any two economic factors affecting on population distribution.
- d) Who proposed the Demographic Transition theory?
- e) Define literacy.
- f) Which state have highest sex ratio in India?
- g) What is compact settlement?
- h) Give names of two highest urbanized state of India.
- i) Write any two problems of Indian agriculture.
- j) Write any two economic factors affecting on agriculture.

**Q2) Write answers of the following questions in about 50 words each.  
(Any three) :** **[18]**

- a) Nature of Human Geography.
- b) Religious factors affecting on population distribution.
- c) Intensive subsistence Agriculture.
- d) Sex Ratio.

**P.T.O.**

**Q3) Write answers of the following questions in about 150 words each (any two) : [16]**

- a) Explain the types of rural settlement.
- b) Describe Demographic transition theory.
- c) Write detail note on Urbanization in India.

**Q4) Write answers of the following questions in about 300 words each (Any one) : [20]**

- a) Explain importance and branches of Human Geography.
- b) Describe in detail factors affecting on Indian agricultural activity.



Total No. of Questions : 4]

PA-3610

[5961]-225

F.Y. B.A.

G-1 : GEOGRAPHY

Gg-110(B) : Human Geography  
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)  
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास ]

[ एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
- 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
- 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

**प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही आठ) :

[16]

- अ) मानवी भूगोलाचे जनक कोण आहे?
- ब) मानवी भूगोलाची व्याख्या लिहा.
- क) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन आर्थिक घटक लिहा.
- ड) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धान्त कोणी मांडला?
- इ) साक्षरता म्हणजे काय?
- फ) भारतातील सर्वाधिक लिंगगुणोत्तर असणाऱ्या राज्याचे नाव लिहा.
- य) सधन वसाहत म्हणजे काय?
- र) भारतातील सर्वाधिक नागरीकरण असणाऱ्या दोन राज्यांची नावे लिहा.
- ल) भारतीय शेतीच्या दोन समस्या लिहा.
- व) शेतीवर परिणाम करणारे कोणतेही दोन आर्थिक घटक लिहा.

- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [18]
- अ) मानवी भूगोलाचे स्वरूप.
- ब) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे धार्मिक घटक.
- क) सखोल उदरनिर्वाहक शेती.
- ड) लिंग गुणोत्तर.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [16]
- अ) ग्रामीण वस्त्यांचे प्रकार सविस्तर लिहा.
- ब) लोकसंख्या संक्रमणाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) भारतातील नागरीकरण यावर सविस्तर टिप लिहा.
- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [20]
- अ) मानवी भूगोलाचे महत्त्व व शाखा लिहा.
- ब) भारतीय शेती व्यवसायावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर लिहा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4773

[Total No. of Pages : 4

[5961]-SODL-226

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**DSE1 - K : Foundations of Sociological Thoughts and  
Development of Sociology in India  
(2019 Pattern)**

*Time : 3 Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate & full marks.*

**Q1)** Attempt any ten out of twelve from the following.

**[10]**

- i) What is mean by Enlightenment?
- ii) Father of Indian Sociology?
- iii) What is Revolution?
- iv) Who proposed the theory of suicide?
- v) Where was the origin of Sociology?
- vi) Who is the founder of Sociology?
- vii) Who proposed the 'Law of Three Stages'?
- viii) Who wrote the book 'Division of Labour'?
- ix) Who proposed the theory 'Social Fact'?
- x) Which values was gained through the French Revolution?
- xi) Who wrote the book 'Who were the Shudras'?
- xii) What type of government was emerged by the French Revolution?

**Q2)** Attempt any five out of seven from the following.

**[25]**

- i) Write a short note on 'Enlightenment'.
- ii) Explain August Comte's 'Positivism'.

**P.T.O.**

- iii) Explain the theory of 'Division of Labour'.
- iv) Explain Karl Marx's the 'Theory of Alienation'.
- v) Explain 'Historical Materialism'.
- vi) Explain Srinivas concept of 'Dominant Caste.'
- vii) Write a short note on A.R. Desai's Indian Nationalism.

**Q3)** Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- i) Explain 'French Revolution'.
- ii) Write a short note on 'Sociological Thought'.
- iii) Explain August Comte's 'Law of Three Stages'
- iv) Write a short note on 'Sanskritization.
- v) Write a short note on 'Ideal Type'.
- vi) Write a short note on Colonialism.
- vii) Explain the Indological Perspective of G. S. Ghurye.

**Q4)** Attempt any one out of two from the following. **[10]**

- i) Discuss Emergence and development of Sociology.
- ii) Explain G. S. Ghurye's 'Theory of Caste'.





Total No. of Questions : 4]

PA-4773

[5961-SODL-226

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

DSE1 - K : Foundations of Sociological Thoughts and  
Development of Sociology in India  
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

---

**प्र.1)** खालील प्रश्नाचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- i) प्रबोधन म्हणजे काय ?
- ii) भारतीय समाजशास्त्राचे जनक कोण ?
- iii) क्रांती म्हणजे काय ?
- iv) आत्महत्येचा सिध्दांत कोणी मांडला ?
- v) समाजशास्त्राचा उगम कुठे झाला ?
- vi) समाजशास्त्राचे जनक कोण आहेत ?
- vii) तीन अवस्थांचा नियम कोणी मांडला ?
- viii) 'Division of Labour' हे पुस्तक कोणी लिहिले ?
- ix) 'सामाजिक तथ्य' हा सिध्दांत कोणी मांडला ?
- x) फ्रेंच राज्यक्रांतीच्या माध्यमातून कोणती मूल्य मिळाली ?
- xi) 'शुद्र पूर्वी कोण होते ?' हे पुस्तक कोणी लिहिले ?
- xii) फ्रेंच राज्यक्रांतीमुळे कोणती शासनव्यवस्था निर्माण झाली ?

**प्र.2)** खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- i) 'प्रबोधन' यावर टिप लिहा.
- ii) ऑगस्ट कॉम्ट यांचा 'प्रत्यक्षवाद' स्पष्ट करा.

- iii) 'श्रमविभाजनाचा' सिध्दांत स्पष्ट करा.
- iv) कार्ल मार्क्स यांचा 'परात्मता सिध्दांत' स्पष्ट करा.
- v) 'ऐतिहासिक भौतिकवाद' स्पष्ट करा.
- vi) डॉ. श्रीनिवास यांची 'प्रभावी जाती' ची संकल्पना स्पष्ट करा.
- vii) ए. आर. देसाई यांची भारतीय राष्ट्रवाद यावर टिप लिहा.

**प्र.3)** खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- i) 'फ्रेंच राज्यक्रांती' स्पष्ट करा.
- ii) 'समाजशास्त्रीय विचार' यावर टिप लिहा.
- iii) ऑगस्ट कॉम्ट यांचा तीन अवस्थांचा नियम स्पष्ट करा.
- iv) 'संस्कृतीकरण' यावर टिप लिहा.
- v) 'आदर्श प्रारूप' यावर टिप लिहा.
- vi) वसाहतवाद यावर टिप लिहा.
- vii) डॉ. जी. एस. घुर्ये यांचा प्राच्यविद्याशाखीय दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

**प्र.4)** खालील प्रश्नाचे संक्षिप्त उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

- i) समाजशास्त्राचा उदय आणि विकास याची चर्चा करा.
- ii) डॉ. जी. एस. घुर्ये यांचा 'जाती उत्पत्तीचा' सिध्दांत स्पष्ट करा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3611

[Total No. of Pages : 4

[5961]-226

F.Y. B.A.

**PUBLIC ADMINISTRATION**

**Introduction to Public Administration - II**

**(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11442)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions must be solved.*
- 2) *Digits to the right indicate full marks.*
- 3) *Refer to the original English answer sheet for reference.*

**Q1)** Write answers to any eight questions below (in 20 words each) **[16]**

- a) Explain the meaning of Civil Service.
- b) Explain the Definition of a budget.
- c) What is indirect recruitment.
- d) Explain briefly the importance of budgeting.
- e) Write the meaning and definition of training.
- f) Explain the types of budgets.
- g) Explain the meaning of recruitment.
- h) Explain the meaning of responsibility.
- i) Write information about Lokpal.
- j) Explain the purpose of the training.

**Q2)** Write the answers to any four of the following questions (in 50 words each)[16]

- a) Direct recruitment.
- b) Describe the types of training.
- c) Features of budget.
- d) Public Accounts Committee.
- e) Lokayukta
- f) Unbalanced Budget

**P.T.O.**

**Q3)** Write the answers to any three of the following questions (in 100 words each)  
**[18]**

- a) Explain the role of Civil Service.
- b) Explain the merits and demerits of direct recruitment.
- c) Explain the right to Public Service.
- d) Write the Characteristics of the Civil Service.

**Q4)** Write answers to any two of the following question. (in 200 words each)**[20]**

- a) Explain the importance of Personal administration.
- b) Explain the meaning of Promotion and explain the types of Promotion.
- c) Explain the budgeting Process in India.



Total No. of Questions : 4]

PA-3611

[5961]-226

F.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

लोकप्रशासनाची ओळख - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11442)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.  
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

- 
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 20 शब्दात) [16]
- अ) सनदी सेवेचा अर्थ स्पष्ट करा?  
ब) अंदाज पत्रकाची व्याख्या स्पष्ट करा?  
क) अप्रत्यक्ष भरती म्हणजे काय?  
ड) अंदाज पत्रकाचे महत्व थोडक्यात सांगा?  
इ) प्रशिक्षणाचा अर्थ व व्याख्या लिहा.  
फ) अंदाज पत्रकाचे प्रकार सांगा?  
य) भरतीचा अर्थ स्पष्ट करा?  
र) उत्तरदायित्वाचा अर्थ स्पष्ट करा?  
ल) लोकपाल या विषयी माहिती लिहा.  
व) प्रशिक्षणाचा उद्देश सांगा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दात) [16]
- अ) प्रत्यक्ष भरती  
ब) प्रशिक्षणाचे प्रकार सांगा  
क) अंदाजपत्रकाची वैशिष्ट्ये  
ड) सार्वजनिक लेखा समिती  
इ) लोक आयुक्त  
फ) असंतुलित अंदाज पत्रक

- प्रश्न 3) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दात) [18]
- अ) सनदी सेवांची भूमिका स्पष्ट करा.
  - ब) प्रत्यक्ष भरतीचे गुणदोष स्पष्ट करा.
  - क) लोकसेवेचा अधिकार स्पष्ट करा.
  - ड) नागरी सेवेची वैशिष्ट्ये लिहा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 200 शब्दात) [20]
- अ) सेवक प्रशासनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - ब) बढती किंवा पदोन्नतीचा अर्थ स्पष्ट करून बढतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - क) भारतातील अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

**PA-4774**

**[5961]-SODL-227**

**S.Y.B.A.**

**DSEI-L : PSYCHOLOGY OF ABNORMAL BEHAVIOUR**

**(PSYCHOLOGY)**

**(2019 Pattern)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Answer the following questions in a sentence each. (any 10)

**[10]**

- i) What is ICD.
- ii) Define Abnormal behaviour.
- iii) What is Agoraphobia.
- iv) What is post traumatic stress disorder.
- v) Define Localized amnesia.
- vi) Define Suicide.
- vii) Define Delusions.
- viii) What is Dependent Personality disorder.
- ix) Define Hypersomnia.
- x) Define Bulimia Nervosa.
- xi) Define Personality disorder.
- xii) Define communication disorder.

**Q2)** Answer only five of the following seven questions in 50 - 100 words (any three)

**[25]**

- a) Explain the criteria of abnormal behaviour.

**P.T.O.**

- b) Explain symptoms of generalized Anxiety disorder.
- c) Explain symptoms of conversion disorder
- d) Explain the causes of mood disorder.
- e) Explain the eating disorder.
- f) Explain the types of learning disorder.
- g) Explain the Norcolepsy.

**Q3)** Write short notes on any five of the following. **[25]**

- a) Give overview of DSM 5
- b) Active stress disorder.
- c) Effect of Cellphone and Internet.
- d) Cyclothymic disorder.
- e) Autism.
- f) Types of Phobia.
- g) Causes of Depression.

**Q4)** Answer one of the following questions in 150 - 200 words. **[10]**

- a) Discuss the type of Schizophrenia.
- b) Discuss the type of Anxious or fearful Behaviour.





Total No. of Questions : 4]

PA-4774

[5961]-SODL-227

S.Y.B.A.

DSEI-L : PSYCHOLOGY OF ABNORMAL BEHAVIOUR

(PSYCHOLOGY)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- i) आय सी डी म्हणजे काय?
- ii) अपसामान्य वर्तनाची व्याख्या द्या .
- iii) गर्दी किंवा अनाहुतस्थान दुर्धर्ती म्हणजे काय?
- iv) आघातपश्चात तणाव विकृती म्हणजे काय?
- v) स्थानिक स्मृतीलोप व्याख्या द्या.
- vi) आत्महत्या व्याख्या द्या.
- vii) भ्रांतीची व्याख्या द्या.
- viii) परावलंबी व्यक्तीमत्व विकृती म्हणजे काय?
- ix) अति निद्रादोणाची व्याख्या द्या.
- x) क्षुधातिरेक चेतापदशा व्याख्या द्या.
- xi) व्यक्तिमत्व विकृतीची व्याख्या द्या.
- xii) संप्रेषण विकृतीची व्याख्या द्या.

**प्र.2)** खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्न 50 ते 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) अपसामान्यवर्तनाचे निकष स्पष्ट करा.
- ब) सर्वसामान्य चिंता विकृतीचे लक्षण स्पष्ट करा.

- क) रुपांतरित/परीवर्तनात्मक विकृतीचे लक्षण स्पष्ट करा.
- ड) भावायिती विकृतीचे कारणे स्पष्ट करा.
- इ) खाव्याशी संबंधी विकृती स्पष्ट करा.
- फ) अध्ययन अक्षमता विकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- य) निद्राग्लानी स्पष्ट करा.

**प्र.3) टीपा लिहा. (कोणतेही 5)**

**[25]**

- अ) डि एस एम -5 चा आढावा घ्या.
- ब) तीव्र ताण विकृती
- क) भ्रमणध्वनी व महाजालाचा परीणाम
- ड) चक्रानुवर्ती उन्माद - अवसाद विकृती
- इ) स्वमग्नता
- फ) दुर्धृतीचे प्रकार
- य) अवसादाची कारणे

**प्र.4) खालील प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 - 200 शब्दांत लिहा.**

**[10]**

- अ) छिन्नमनस्कतेच्या प्रकारांची चर्चा करा.
- ब) चिंताक्रांत आणि भयग्रस्त व्यक्तिमत्व विकृतीच्या प्रकारांची चर्चा करा.

\* \* \*

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3613

[Total No. of Pages : 4

[5961]-228

F.Y. B.A.

G-2 : GANDHIAN THOUGHT

Major Aspects of Gandhian Thought

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11232)

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each : [15]**

- a) Briefly illustrate Gandhiji's views on Truth.
- b) Briefly explain impact of Jain Philosophy on Gandhi.
- c) Explain Gandhiji's concept of Ends.
- d) Briefly state Gandhiji's concept of Anasaktiyoga.
- e) Briefly explain Gandhiji's views about Caste System.

**Q2) Write short notes on any three of the following in 100 words each :**

**[15]**

- a) Gandhiji's thoughts on Ahimsa
- b) Sarva-dharma-samabhava
- c) Doctrine of Means
- d) Gandhiji's concept of an Ideal State
- e) Dignity of Labour

**Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each : [20]**

- a) Explain the impact of Upanishada and Bhagwadgita on Gandhiji.
- b) Explain fully Ekadasavrata on ethical thought of Gandhian Philosophy.
- c) Explain Gandhiji's views on Varna.

**P.T.O.**

**Q4) Answer any one the following questions in 400 words :**

**[20]**

- a) Explain the impact of Tolstoy and Ruskin on Gandhi.
- b) Explain and evaluate Gandhiji's Doctrine of Sarvodaya.



Total No. of Questions : 4]

PA-3613

[5961]-228

F.Y. B.A.

**G-2 : GANDHIAN THOUGHT**  
**Major Aspects of Gandhian Thought**  
**(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (11232)**  
**(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 2½ तास ]

[ एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

---

**प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा : [15]

- अ) गांधीजीचे सत्यविषयक विचार थोडक्यात मांडा.
- ब) गांधीजीवर जैन दर्शनाचा असलेला प्रभाव थोडक्यात सांगा.
- क) गांधीजीची साध्य संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) गांधीजीची अनासक्तीयोग संकल्पना थोडक्यात सांगा.
- इ) 'जातीव्यवस्थेबद्दलचा गांधीजीचा दृष्टिकोन थोडक्यात सांगा.

**प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दात टिपा लिहा : [15]

- अ) गांधीजीचे अहिंसा विषयक विचार
- ब) सर्वधर्मसमभावाची संकल्पना
- क) साधन सिद्धांत
- ड) गांधीजीची आदर्श राज्याची संकल्पना
- इ) श्रमप्रतिष्ठा

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तरे 200 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) गांधीजीवरील उपनिषद व भगवद्गीतेचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- ब) गांधीजीचा एकादशव्रत हा नैतिक विचार सविस्तर विशद करा.
- क) गांधीजीचा वर्णव्यवस्थेबद्दलचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) गांधीजीवर पडलेल्या टॉलस्टॉय व रस्कीन या पाश्चात्य विचारवंतांचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- ब) गांधीजीचा सर्वोदय सिद्धांत स्पष्ट करून त्याचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3614

[Total No. of Pages : 4

[5961]-229

F.Y. B.A.

YOGA

Yogavidya General - II

(2019 Pattern) (Semester - II) (11242)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instruction to the candidates :

All questions must be resolved.

**Q1)** Answer any five of the following questions in one sentence : [5]

- a) How many and which Pad are mentioned in Yogasutra?
- b) Which are the first two steps of Ashtanga Yoga?
- c) What are the ultimate goals of Yoga?
- d) What asanas do at the base of the head?
- e) Which yoga texts are referred to as Antarang yoga and Bahirang yoga?
- f) Name any two pranayamas?
- g) Name two Kleshas?

**Q2)** Write the short note (Any two) : [10]

- a) Satya
- b) Brahmacharya
- c) Tapa

**Q3)** Answer any two of the following questions in 150 words : [20]

- a) Explain the types and importance of Asanas.
- b) Explain the types and uses of pranayama.
- c) Explain the Tadasana.

P.T.O.

**Q4)** Answer any one of the following questions in detail :

**[15]**

- a) Explain the role of Ashtanga Yoga in overall health care.
- b) What is the goals, objectives, scope and importance of Yoga.





Total No. of Questions : 4]

PA-3614

[5961]-229

F.Y. B.A.

YOGA

Yogavidya General - II

(2019 Pattern) (Semester - II) (11242)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास ]

[ एकूण गुण : 50

सूचना :

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

**प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एक वाक्यात उत्तरे द्या. [5]

- अ) योगसूत्र या ग्रंथात किती 'पाद' सांगितले आहे.
- ब) अष्टांगयोगाच्या पहिल्या दोन पायऱ्यां सांगा.
- क) योगशास्त्राचे अंतिम ध्येय कोणते?
- ड) डोक्याच्या आधारावर केले जाणारे आसन कोणते?
- इ) अष्टांगयोगाने बहिरंग योगासाठी कोण ता ग्रंथ सांगितला.
- फ) दोन प्राणायामांची नावे सांगा.
- य) दोन क्लेषांची नावे सांगा.

**प्रश्न 2)** टिपा द्या. [10]

- अ) सत्य
- ब) ब्रह्मचर्य
- क) तप

**प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या. [20]

- अ) आसनांचे प्रकार व फायदे सांगा.
- ब) प्राणायामाचे प्रकार व उपयोग सांगा.
- क) ताडासनाचे वर्णन करा.

**प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

- अ) सर्वांगीन आरोग्यात अष्टांगयोगाची भूमिका सांगा.
- ब) योगशास्त्राचे ध्येय, उद्दिष्टे, व्याप्ती आणि महत्व स्पष्ट करा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3615

[Total No. of Pages : 4

[5961]-230

F.Y. B.A. (Semester - II)

**HISTORY OF CIVILIZATION**

**Indian Civilization and Heritage - II (General Paper - I)**

**(2019 Pattern) (CBCS) (11252)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Write the definition and origin of script in Indian Civilization.

OR

- b) What is an Art? Explain the features and importance of Art.

**Q2)** Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the achievements of Bhakti Movements.

OR

- b) Explain the Gandhar School of Arts.

**Q3)** Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) How was Urdu language developed?
- b) Explain the contribution of painter Raja Ravi Verma in Indian Art.
- c) Describe the Architecture in Ancient Indian Culture.
- d) Write information about Indian Classical Music.

**P.T.O.**

**Q4)** Write short notes (any four) :

**[20]**

- a) Mathura School of Art
- b) Amrita Shergil
- c) Medieval Architecture
- d) Karnataka Music
- e) Folk Music
- f) Bharatnatyam



Total No. of Questions : 4]

PA-3615

[5961]-230

F.Y. B.A. (Semester - II)

HISTORY OF CIVILIZATION

Indian Civilization and Heritage - II (General Paper - I)

(2019 Pattern) (CBCS) (11252)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.  
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

- 
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [15]  
अ) भारतीय संस्कृतीतील लिपीची व्याख्या सांगून उगम लिहा.  
किंवा  
ब) कला म्हणजे काय ते स्पष्ट करून कलेची वैशिष्ट्ये आणि महत्व लिहा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [15]  
अ) भक्ती चळवळीची कामगिरी स्पष्ट करा.  
किंवा  
ब) गांधार कलाशैलीबद्दल माहिती लिहा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]  
अ) उर्दू भाषेचा विकास कसा झाला ते लिहा.  
ब) चित्रकार राजा रवि वर्मा यांचे भारतीय कलेतील योगदान लिहा.  
क) प्राचीन भारतीय संस्कृतीतील स्थापत्य विशद करा.  
ड) भारतीय शास्त्रीय संगीताबद्दल माहिती लिहा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) मथुरा कलाशैली
- ब) अम्रिता शेरगिल
- क) मध्ययुगीन स्थापत्य
- ड) कर्नाटक संगीत
- इ) लोकसंगीत
- फ) भरतनाटयम्



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3616

[Total No. of Pages : 4

[5961]-231

First Year B.A.

G-1 : HOME ECONOMICS

General and Household Economics - II

(2019 Pattern) (Semester - II) (11262)

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Diagrams must be drawn wherever necessary.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Answer the following questions in 20 words each. (Any eight)

**[16]**

- a) What is Home management?
- b) Explain the steps of Home management.
- c) What are the benefits of Home management?
- d) What is social values?
- e) State the features of decision making process.
- f) What are the different stages in the decision making process?
- g) What is personal decision?
- h) Explain the home planning.
- i) What are low income family?
- j) What is interior home decoration?

**P.T.O.**

**Q2)** Answer the following questions in 50 words each. (Any four) **[16]**

- a) Explain the concept of home management.
- b) Explain the merits of home management.
- c) Explain the scope of decision making process.
- d) Explain the importance of decision making process.
- e) Explain the types of home decoration.
- f) Explain the housing planning of low income family.

**Q3)** Answer the following questions in 150 words each. (Any three) **[18]**

- a) Explain the various features of home management.
- b) Explain the difference between social and human values?
- c) Explain the nature of decision making process.
- d) Explain the nature of home planning.

**Q4)** Answer the following questions in 300 words each. (Any two) **[20]**

- a) What is home management? Explain the different steps of home management.
- b) What is decision making process? Explain the merits and demerits of decision making process.
- c) What is home decoration? Explain detail in the different types of home decoration.





Total No. of Questions : 4]

PA-3616

[5961]-231

First Year B.A.

G-1 : HOME ECONOMICS

General and Household Economics - II  
(2019 Pattern) (Semester - II) (11262)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
  - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

---

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) गृह व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- ब) गृह व्यवस्थापनाच्या पायऱ्या सांगा.
- क) गृह व्यवस्थापनाचे फायदे कोणते?
- ड) सामाजिक मुल्य म्हणजे काय?
- इ) निर्णय प्रक्रियेची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) निर्णय प्रक्रियेतील विविध टप्पे कोणते?
- य) व्यक्तिगत निर्णय म्हणजे काय?
- र) गृह नियोजनाची व्याख्या द्या.
- ल) अल्प उत्पन्न गटातील कुटूंबे म्हणजे काय?
- व) अंतर्गत गृह सजावट म्हणजे काय?

**प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) गृह व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) गृह व्यवस्थापनाचे गुण विशद करा.
- क) निर्णय घेण्याच्या प्रक्रियेची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ड) निर्णय घेण्याच्या प्रक्रियेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) गृह सजावटीचे प्रकार विशद करा.
- फ) अल्प उत्पन्न गटातील कुटूंबाचे गृह नियोजन स्पष्ट करा.

**प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) गृह व्यवस्थापनाचे विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक व मानवी मुल्य यातील फरक स्पष्ट करा.
- क) निर्णय घेण्याच्या प्रक्रियेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) गृह योजनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

**प्र.4)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) गृह व्यवस्थापन म्हणजे काय? गृह व्यवस्थापनाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ब) निर्णय प्रक्रिया म्हणजे काय? निर्णय प्रक्रियेचे गुण व दोष स्पष्ट करा.
- क) गृह सजावट म्हणजे काय? गृह सजावटीचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.



Total No. of Questions : 4 ]

SEAT No. :

**PA-3617**

[Total No. of Pages : 2

[5961]-232

**F.Y.B.A. (Part - II)**

**DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES**

**DS - 201 : India's National Security**

**(2019 Pattern) (Semester - II)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Answer the following question in 100 words each (any three) **[15]**

- a) What is Internal security?
- b) Write the importants of National security.
- c) Write the peaceful uses of nuclear energy.
- d) What is National security?
- e) What is terrorism?

**Q2)** Answer the following question in 300 words each (any one) **[15]**

- a) Explain the 1974 nuclear test.
- b) Explain in detail non conventional threats to India's national security.

**Q3)** Answer the following question in 200 words each (any two) **[20]**

- a) State the geographical important of Indian Ocean.
- b) Explain the insurgency as a internal security threats.
- c) Explain in detail Indo China border disputes.
- d) Explain the conventional threats.

**Q4)** Write short notes (any four) **[20]**

- a) Meaning and concept of internal security
- b) Counter terrorism
- c) Separatism movement in India
- d) Insurgency
- e) Naxalite
- f) Indian Ocean as a peaceful zone



*P.T.O.*

Total No. of Questions : 4]

PA-3617

[5961]-232

F.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS 201 : India's National Security

(2019 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

**प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) अंतर्गत सुरक्षा म्हणजे काय?
- ब) राष्ट्रीय सुरक्षेचे महत्त्व लिहा.
- क) आण्विक शक्तीचे शांततापूर्ण उपयोग लिहा.
- ड) राष्ट्रीय सुरक्षा म्हणजे काय?
- इ) दहशतवाद म्हणजे काय?

**प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) 1974 ची आण्विक चाचणी स्पष्ट करा.
- ब) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेतील अपारंपारिक सुरक्षा धोके सविस्तर स्पष्ट करा.

**प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) हिंदी महासागराचे भू-राजनैतिक महत्त्व सांगा.
- ब) विप्लव अंतर्गत सुरक्षेतील एक धोका स्पष्ट करा.
- क) भारत-चीन सीमा विवाद स्पष्ट करा.
- ड) पारंपारिक धोके स्पष्ट करा.

**प्र.4)** टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) अंतर्गत सुरक्षेचा अर्थ आणि संकल्पना
- ब) प्रति दहशतवाद
- क) भारतातील अलगाववाद चळवळ
- ड) विप्लव
- इ) नक्षलवाद
- फ) हिंदी महासागर शांतता पूर्ण क्षेत्र



Total No. of Questions : 4 ]

SEAT No. :

**PA-3619**

[Total No. of Pages : 2

[5961]-234

**First Year B.A.**

**LOGIC**

**G 1 : Logic and Principles of Reasoning Propositional Logic  
(2019 Pattern) (Semester - II) (11362)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Answer the Three of the following questions in 50 words. **[15]**

- a) What is symbolic logic?
- b) Explain the method of decision procedure.
- c) Describe Compound proposition.
- d) Explain Implicative proposition.
- e) Explain concept of Deductive Proof.

**Q2)** Write short notes on any Three of the following in 50 words. **[15]**

- a) Deduction
- b) Simple proposition
- c) Basic Truth table of Disjunction.
- d) Propositional variable.
- e) Tautology.

**Q3)** Answer Two of the following questions in 200 words. **[20]**

- a) Explain with rules of basic truth-table of Implication and Conjunction.
- b) What is condition proof? Explain it with appropriate example.
- c) Symbolize the following propositions. (Only five)
  - i) If I get job then I will be survived. (J, S)
  - ii) It is not true that I am fail. (F)
  - iii) She is not reading and writing. (R,W)
  - iv) If he is politician then and then only he will not be an actor. (P, A)
  - v) Ram and Shyam both are friends. (R, S)
  - vi) Line is straight or circular. (S, C)
  - vii) If you study then you will be passing. (S, P)

**Q4)** Answer any One of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) What are the rules of inference? Explain nine rules of inference.
- b) What is Moden classification of Propositions? Explain types of it.



*P.T.O.*

Total No. of Questions : 4]

PA-3619

[5961]-234

First Year B.A.

LOGIC

**G 1 : Logic and Principles of Reasoning Propositional Logic  
(2019 Pattern) (Semester - II) (11362)  
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.  
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

**प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. [15]

- अ) प्रतीकात्मक/ सांकेतिक तर्कशास्त्र म्हणजे काय?  
ब) निर्णय पद्धती स्पष्ट करा.  
क) संयुक्त विधान स्पष्ट करा.  
ड) व्यंजन विधानाची रचना विशद करा.  
इ) नैगमनिक सिद्धांतांची संकल्पना स्पष्ट करा.

**प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दात लिहा. [15]

- अ) निगमन  
ब) सरल विधान  
क) वैकल्पिक विधानाचे मूलभूत सत्यता कोष्टक  
ड) विधान चर  
इ) सर्वातः सत्य विधान

**प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) व्यंजन आणि संधी मूलभूत सत्यता कोष्टक व त्याचे नियम स्पष्ट करा.  
ब) सापेक्ष सिद्धता म्हणजे काय? योग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा.  
क) खालील विधानांचे चिन्हांकन करा. (फक्त पाच)  
i) जर मला नोकरी मिळाली तर मी टिकेन. (J, S)  
ii) मी नापास आहे हे खरे नाही. (F)  
iii) ती वाचत आणि लिहित नाही. (R, W)  
iv) जर तो राजकारणी असेल तर आणि तरच तो अभिनेता असणार नाही. (P, A)  
v) राम आणि श्याम दोघेही मित्र आहेत. (R, S)  
vi) रेषा सरळ किंवा वक्र आहे. (S, C)  
vii) तुम्ही अभ्यास केलात तर तुम्ही उत्तीर्ण व्हाल. (S, P)

**प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) अनुमानाचे नियम म्हणजे काय? त्याचे नऊ प्रकार स्पष्ट करा.  
ब) विधानांचे आधुनिक वर्गीकरण म्हणजे काय? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.



Total No. of Questions : 4 ]

SEAT No. :

**PA-3620**

[Total No. of Pages : 2

[5961]-235

**First Year B.A.  
SOCIOLOGY**

**G 1 : Social Institutions and Change  
(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (11372)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1) Write short notes (Any Three) [15]**

- a) Globalization.
- b) Meaning of media.
- c) Single hood family.
- d) Meaning of Religion.
- e) Mixed Economy.

**Q2) Answer the following questions in 50 words (Any Three) [15]**

- a) What is the Electronics media.
- b) Explain the concept of social change.
- c) What is the Joint Family.
- d) What is the secularization.
- e) Explain the concept of polygamy marriage.

**Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any Two) [20]**

- a) Write the concept of modernization.
- b) Explain the types of Religion.
- c) State the types of Kinship
- d) Discribe the challenges in higher education.

**Q4) Answer the following question in 300 words. (Any one) [20]**

- a) State the meaning of social movement. Explain the nature of social movement.
- b) State the meaning of marriage and explain the types of marriage.



*P.T.O.*

Total No. of Questions : 5]

PA-3620

[5961]-235

First Year B.A.

SOCIOLOGY

G 1 : Social Institutions and Change  
(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (11372)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.  
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.  
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

**प्र.1)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) जागतिकीकरण  
ब) प्रसारमाध्यमांचा अर्थ  
क) एकल पालक कुटुंब  
ड) धर्माचा अर्थ  
इ) मिश्र अर्थ व्यवस्था

**प्र.2)** खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) इलेक्ट्रॉनिक प्रसारमाध्यमे म्हणजे काय ?  
ब) सामाजिक परिवर्तन ही संकल्पना स्पष्ट करा.  
क) संयुक्त कुटुंब म्हणजे काय ?  
ड) धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय ?  
इ) बहुविवाह ही संकल्पना स्पष्ट करा.

**प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) आधुनिकीकरण ही संकल्पना लिहा.  
ब) धर्माचे प्रकार स्पष्ट करा.  
क) नाते संबंधाचे प्रकार सांगा.  
ड) उच्च शिक्षणातील आव्हाने विषद करा.

**प्र.4)** खालील प्रश्नांची उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [20]

- अ) सामाजिक चळवळीचा अर्थ सांगून सामाजिक चळवळीचे स्वरूप स्पष्ट करा.  
ब) विवाहाचा अर्थ सांगून विवाहाचे प्रकार स्पष्ट करा.





Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3621

[Total No. of Pages : 3

[5961]-236

F.Y. B.A.

ST-13572 : STATISTICAL PRE-REQUISITES

Descriptive Statistics

(CBCS 2019 Pattern) (Semester-II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of scientific calculator and statistical table is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meaning.

Q1) Attempt each of the following:

A) Choose the correct alternative of the following [1 each]

- a) If  $\sigma_x=1, \sigma_y=1, r = 0.7$  then  $b_{XY} =$
- |        |                       |
|--------|-----------------------|
| i) 0.7 | ii) 1.4               |
| iii) 2 | iv) None of the above |
- b) If the correlation coefficient  $r=0$ , then the regression lines \_\_\_\_\_
- |                                      |
|--------------------------------------|
| i) are parallel to each other        |
| ii) are coincident                   |
| iii) are perpendicular to each other |
| iv) do not exist                     |
- c) The number of normal equations for fitting the curve :  $Y=a+bX+cX^2$
- |        |                       |
|--------|-----------------------|
| i) 2   | ii) 3                 |
| iii) 4 | iv) none of the above |
- d) The number of letters used to denote a class is called as \_\_\_\_\_
- |                     |                        |
|---------------------|------------------------|
| i) Manifold class   | ii) dichotomous class  |
| iii) order of class | iv) frequency of class |
- e)  $Cov (X,X) =$
- |                  |               |
|------------------|---------------|
| i) $Var (X)$     | ii) $Var (Y)$ |
| iii) $Cov (Y,Y)$ | iv) 1         |

P.T.O.

- B) State whether the following statement is true or false: **[1 each]**
- The regression of the type  $Y = a + bX + cX^2$  is linear regression.
  - Given  $N=8$ ,  $(AB)=0$ ,  $(A)=(B)=0$  then coefficient of association between attributes A and B is -1.
  - If X and Y are independent then they are uncorrelated.
  - Fishers index number is arithmetic mean of Laspeyre's and Paasche's index number.
  - If Y is inversely proportional to X then  $\text{Corr}(X, Y) = -1$

**Q2)** Attempt any four of the following: **[4×5=20]**

- Discuss the effect of change of origin and scale on regression coefficients.
- Examine whether the following data are consistent:  
 $(AB) = 10$ ,  $(A) = 15$ ,  $(B) = 12$ ,  $(\alpha\beta) = 6$
- If A and B are two independent attributes then show that A and  $\beta$  are also independent.
- Describe scatter diagram and explain how it is used to measure correlation.
- Given the following information.

	(X)	(Y)
Arithmetic mean	27	40
Standard deviation	3	8

Correlation coefficient between X and Y is 0.8, estimate X when  $y=50$

- Discuss the effect of change of origin and scale on correlation coefficient.

**Q3)** Attempt any Four of the following: **[4×5=20]**

- With usual notation show that  $-1 \leq r \leq 1$
- The regression equations are  $4y - x = 19$  and  $9x - y = 39$ .  
Find:
  - Estimate X when  $Y=6$
  - Correlation coefficient between x and y
- Define regression coefficients and state any three properties.

- d) Define index number and state the limitations of index number by the method of aggregative.
- e) Write a short note on
  - i) Price index number
  - ii) quantity index number.
- f) State merits and demerits of scatter diagram as a measure of correlation.

**Q4) Attempt any two of the following: [2×10=20]**

- a) Explain the method of ‘base shifting’. State the situation under which base shifting is essential.
- b) i) Given  $\Sigma p_1q_0=2070$ ,  $\Sigma p_1q_1=1340$ ,  $\Sigma p_0q_0=1660$ ,  $\Sigma p_0q_1=1070$ . Find the price index number by Laspeyre’s Paasche’s and Fisher’s method.
  - ii) Distinguish between variable and attribute with suitable examples.
- c) The scores obtained by 7 candidates in drawing (X) and in music (Y) are given below.

Candidate	A	B	C	D	E	F	G
X	24	29	19	14	30	19	27
Y	37	35	16	16	23	27	16

Compute Correlation coefficient (r) between X and Y

- d) Explain in brief the concept of non linear regression.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3622

[Total No. of Pages : 2

[5961]-237

First Year B.A.

MATHEMATICS

MG-2 : Analytical Geometry

(2019 Pattern) (Semester-II) (15115)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following:

[10]

- a) If the origin is shifted to the point (4,5), the axes remaining parallel to the original set of axes, find the co-ordinates of the points (4,-6).
- b) Find the centre of the conic  $9x^2 + 24xy + 16y^2 - 8x + 31y - 1 = 0$ . If exists.
- c) Find the equation of the planes whose intercepts on the co-ordinate axes are  $\frac{4}{5}, \frac{1}{2}, \frac{-3}{5}$ .
- d) Find the direction cosines of the line whose direction ratios are 2, 0, 1.
- e) Find the angle between pair of planes  $2x - y + 2z = 3$ ;  $3x + 6y + 2z = 4$ .
- f) Find the equations of the line passing through origin and whose drs are 1, 1, 1.
- g) Find the equation of the sphere whose centre is (2,1,1) and radius is 3.

Q2) Attempt any four of the following:

[20]

- a) If  $L_1$  and  $L_2$  be two lines in the space whose direction cosines are  $(l_1, m_1, n_1)$  and  $(l_2, m_2, n_2)$  respectively and  $\theta$  is the acute angle between  $L_1$  and  $L_2$ , then  $\cos \theta = l_1 l_2 + m_1 m_2 + n_1 n_2$ .
- b) Show that the equation of a plane passing through the point A  $(x_1, y_1, z_1)$  and direction ratios of its normal are a, b, c is  $(x-x_1) + b(y-y_1) + c(z-z_1) = 0$ .

P.T.O.

- c) If  $P$  is the length of the perpendicular from the origin to a plane and  $l, m, n$  the direction cosines of that perpendicular, then the equation of the plane is  $lx + my + nz = p$ .
- d) Prove that the equation of a sphere with segment  $AB$  as a diameter, where  $A=(x_1, y_1, z_1)$  and  $B=(x_2, y_2, z_2)$  is  $(x-x_1)(x-x_2) + (y-y_1)(y-y_2) + (z-z_1)(z-z_2) = 0$
- e) Find what the equation  $x^2 - xy - 3x + 2y + 2 = 0$  become when the origin is transferred to the point  $(2,1)$ , the directions of axes remaining the same.
- f) Find the equation of the plane through  $A(2,2,-1), B(3,4,2), C(7,0,6)$ .

**Q3) Attempt any Four of the following: [20]**

- a) Find the equation of the plane which passes the point  $A(2, -3, 1)$  and perpendicular to the line joining the points  $(3, 4, -1)$  and  $(2, -1, 5)$ .
- b) Find the equation to the plane through the point  $(0,6,0)$  and through the line  $\frac{x+2}{2} = \frac{y+3}{3} = \frac{z-4}{-2}$ .
- c) Find the image of the point  $P(1, 3, 4)$  in the plane  $2x - y + z + 3 = 0$ .
- d) Find symmetrical form of the equations of the line.  
 $3x - y + z + 1 = 0, 5x + y - 3z = 0$ .
- e) Find the equations of the planes bisecting the angles between the planes  
 $x + 2y + 2z - 3 = 0$   
 $3x + 4y + 12z + 1 = 0$ .
- f) Obtain the equation of the smallest sphere passing through  $A(2, 1, -1)$  and  $B(1, 3, 0)$ .

**Q4) Attempt any two of the following: [20]**

- a) Prove that every equation of first degree in  $x, y, z$  represents a plane.
- b) Show that the lines  $\frac{x+3}{2} = \frac{y+5}{3} = \frac{z-7}{-3}, \frac{x+1}{4} = \frac{y+1}{5} = \frac{z+1}{-1}$  are coplanar and find the equation of the plane containing them.
- c) Find the equation of the sphere passing through  $(1, 1, 2)$  and  $(0, -2, 1)$  and its centre lies on the line  $x - 1 = 2 - y = z + 1$ .



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4495

[Total No. of Pages : 4

[5961]-238

F.Y. B.A. (Semester - II)

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY**

**An Introduction to Ancient History of India (General Paper - I)**

**(2019 Pattern) (11182)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the Archaeological sources of Ancient History.

OR

- b) Discuss the Literary sources.

**Q2)** Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Describe the 'Aryan Debate'.

OR

- b) Write the causes for the rise of Jainism.

**Q3)** Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) What do you know about 'Dhamma of Ashoka'?
- b) Write the achievements of Kanishka the Great.
- c) State the contribution of Samudra gupta.
- d) Write a note on History of Harshavardhana.

**P.T.O.**

**Q4)** Write short notes (any four) :

**[20]**

- a) Gautamiputra Sathakarni.
- b) Vakatakas.
- c) Temples at Pattadakal
- d) Pulakeshi II.
- e) Krishna I - Rashtrakuta.
- f) Kailas Temple at Ellora.



Total No. of Questions : 4]

PA-4495

[5961]-238

F.Y. B.A. (Semester - II)

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

An Introduction to Ancient History of India (General Paper - I)

(2019 Pattern) (11182)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या (कोणताही एक) : [15]

अ) प्राचीन इतिहासाची पुरातत्वीय साधने स्पष्ट करा.

किंवा

ब) वाङ्मयीन (लिखित) साधनांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या (कोणताही एक) : [15]

अ) 'आर्य प्रश्न' वर्णन करा.

किंवा

ब) जैन धर्माच्या उदयाची कारणे लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तर द्या (कोणतेही दोन) : [20]

अ) 'अशोकाच्या धम्म' या विषयी तुम्हांस काय माहिती आहे?

ब) महान राजा कनिष्क याची कामगिरी लिहा.

क) समुद्रगुप्ताचे योगदान सांगा.

ड) हर्षवर्धनचा इतिहास यावर टीपण लिहा.



प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) गौतमीपुत्र सातकर्णी
- ब) वाकाटक
- क) पट्टडकल येथील मंदिरे
- ड) दुसरा पुलकेशी
- इ) राष्ट्रकूट पहिला कृष्ण
- फ) वेरुळ येथील कैलास मंदिर



Total No. of Questions : 4 ]

SEAT No. :

PA-3624

[Total No. of Pages : 2

[5961]-239

First Year B.A.

PHILOSOPHY

G-1 : Themes and Issues in Philosophy - II

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (11422) (Regular)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q1)** Answer the questions in 100 words (Any three) [15]

- a) Briefly explain the concept of Atma as the union of body and mind.
- b) Explain man's relationship with ultimate reality.
- c) State the purpose of establishing the four monasteries of Shankaracharya.
- d) State the need for Sexual Ethics.
- e) Explain the 'Plurality of Religion'.

**Q2)** Write a Short notes on any three in 100 words each. [15]

- a) 'Vrikshavalli Amha Soyare Vanchare' : Saint Tukaram.
- b) 'Anatmvaad' : Buddhist Philosophy.
- c) 'Concept of Freedom' : Sartre's.
- d) Non-attachment : Mahatma Gandhiji.
- e) Atheism : Charvaak.

**Q3)** Answer the questions in 200 words each. (Any two) [20]

- a) Explain Habermas concept of Communicative Intelligence.
- b) State the problems in Media ethics.
- c) Explain Shankaracharya's theory of Brahma-Mayavada'.

**Q4)** Answer any one of the following questions in 400 words. [20]

- a) Discuss in detail the virtues of 'Maitre, Karuna, Mudita, Upeksha' in Buddhist Philosophy.
- b) Discuss in detail Gandhiji's concepts of 'Truth and Non-Violence'.



P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-3624

[5961]-239

First Year B.A.

PHILOSOPHY

G-1 : Themes and Issues in Philosophy - II  
(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (11422) (Regular)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.  
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.  
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

**प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) 'शरीर आणि मन यांचे संयुग म्हणून आत्मा' संकल्पना थोडक्यात सांगा.  
ब) माणसाचे अंतिम सत्याशी असलेले नाते स्पष्ट करा.  
क) शंकराचार्यांच्या चार मठ स्थापनेचा उद्देश सांगा.  
ड) लैंगिकतेच्या नितीशास्त्राची गरज सांगा.  
इ) धर्माची बहुविधता स्पष्ट करा.

**प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दांत संक्षिप्त टिपा लिहा. [15]

- अ) वृक्षवल्ली आम्हा सोयरी वनचरे : संत तुकाराम  
ब) 'अनात्मवाद' : बौद्ध दर्शन  
क) 'स्वातंत्र्य संकल्पना' : सार्त्र  
ड) 'अनासक्ती योग' : महात्मा गांधी  
इ) इहवाद : चार्वाक

**प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) हॅबरमासची 'सुसंवादात्मक बौद्धिकतेची' संकल्पना स्पष्ट करा.  
ब) माध्यमांच्या नितीशास्त्रातील समस्या सांगा.  
क) शंकराचार्यांचा 'ब्रह्म-मायावाद सिद्धांत' स्पष्ट करा.

**प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) बौद्ध दर्शनातील 'मैत्री, करुणा, मुदिता आणि उपेक्षा' या गुणांची सविस्तर चर्चा करा.  
ब) 'सत्य' आणि 'अहिंसा' या गांधीजींच्या संकल्पनांची सविस्तर चर्चा करा.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3625

[Total No. of Pages : 3

[5961]-240

First Year B.A.

STATISTICS (General)

ST-13872 : Descriptive Statistics-II  
(2019 CBCS Pattern) (Semester-II) (13872)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of statistical tables and calculator is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meaning.
- 5) Graph paper will be provided on request.

Q1) Attempt each of the following:

[1 each]

A) In each of the following cases, Choose the correct alternative:

- a) In the construction of paasche's index number, the weight in considered as:
  - i) Quantity consumed in current year
  - ii) Quantity consumed in base year
  - iii) Average of quantities consumed in current year and base year
  - iv) None of these
- b) If  $r$  denotes the spearman's rank coefficient of correlation between two variables X and Y, then which of the following is always true?
  - i)  $r > 0$
  - ii)  $r < 0$
  - iii)  $-1 \leq r \leq 1$
  - iv)  $r = 0$
- c) If  $(AB) = \frac{(A)(B)}{n}$ , then two attributes A and B are
  - i) Independent
  - ii) Dependent
  - iii) Correlated
  - iv) Quantitative
- d) If  $\text{Corr}(X, Y) = 0.8$ , the  $\text{Corr}(-2X+2, -2Y+2)$  is equal to
  - i)  $-0.8$
  - ii)  $0.8$
  - iii)  $-0.32$
  - iv)  $0.32$
- e) Which of the following method is not used to predict the value of an unknown variable for a given value of another variable?
  - i) Scatter plot
  - ii) Covariance
  - iii) Correlation
  - iv) Regression

P.T.O.

B) In each of the following, state whether the given statement is true or false:

[1 each]

- a) If price of a commodity in current year and base year are 130 and 190 respectively, then the price relative of commodity is 146.15
- b) The Yule's coefficient of association (Q) always lies between -1 and 1.
- c) If  $Y=X^2$ , then X and Y are independent.
- d) The signs of correlation coefficient (r) and the regression coefficient ( $b_{yx}$ ) are always same.
- e) In the simple linear regression model  $Y = a + bX + \epsilon$ , the  $E(\epsilon)$  is always constant.

Q2) Attempt any four of the following

[5 each]

- a) Define regression coefficients and state three properties of it.
- b) Define the terms: Order of class, positive class frequency, negative class frequency, ultimate class frequency and independence of two attributes.
- c) Distinguish between explained and unexplained variation.
- d) Explain the procedure of fitting the curve  $Y = a + bX + cX^2$ .
- e) Show that the magnitude of the correlation coefficient is invariant to change of origin and scale.
- f) Define Karl Pearson's correlation coefficient (r), and also, with usual notations, show that  $0 \leq r \leq 1$ .

Q3) Attempt any four of the following:

[5 each]

- a) Discuss the uses and limitations of index numbers.
- b) Show that, if attributes A and B are independent, then A and  $\beta$  are also independent.
- c) Explain the need of weights in index numbers. Explain commonly used weighting schemes.
- d) Explain the term regression and state the situations where regression analysis is used.
- e) Show that :  $b_{xy} b_{yx} = r^2$  and :  $b_{xy} b_{yx} \leq 1$ .
- f) Discuss the properties of Karl Pearson's coefficient of correlation.

**Q4)** Attempt any two of the following:

- a) Suppose a dose of 1000 mg of a certain drug is absorbed by a person's bloodstream. Blood samples are taken every five hours, and the amount of drug remaining in the body is calculated. Fit an exponential curve of the type  $Y=ab^X$ . Also estimate the amount of drug remaining in the body after 32 hours. **[10]**

Hours Since Drug was Administered	0	5	10	16	20	26	30
(X)	0	5	10	16	20	26	30
Amount of Drug in Body(mg) (Y)	1000	551	316	180	85	56	31

- b) Following data gives the sales and advertisement expenses (in Rs. '000). Calculate the Spearman's rank correlation coefficient between sale and advertisement. Also interpret the result. **[10]**

Sale	90	85	68	75	82	80	95	70	81	78
Advertisement	17	16	12	13	14	15	18	11	16	12

- c) i) Let two regression equations are  $3x-y-5=0$  and  $4x-3y=0$ . Find arithmetic mean of x and y. Also find correlation between x and y, and interpret result. **[5]**
- ii) Splice the following series of index numbers by continuing **[5]**
- 1) The series A forward and
  - 2) The series B backward.

Year	2001	2002	2003	2004	2006	2007	2008
Series A	100	128	120	115	-	-	-
Series B	-	-	-	100	120	137	130

- d) Data was collected on 7 individuals on their age and systolic blood pressure, and following.

Values were recorded.

Age (X)	56	41	38	49	51	41	70
Blood pressure (Y)	148	125	120	130	140	145	160

Fit the line of regression to the given data of Y on X **[10]**



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3626

[Total No. of Pages : 3

[5961]-241

F.Y. B.A.

**ST-14172 : APPLIED STATISTICS  
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-II)**

*Time : 3 Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of scientific calculator and statistical table is allowed.*
- 4) *Symbols and abbreviations have their usual meanings.*

**Q1)** Attempt each of the following:

**[5]**

A) Choose the correct alternative of the following:(1 each)

a) If X and Y are independent random variables, then  $\text{Corr}(X, Y)$  is

- |        |                          |
|--------|--------------------------|
| i) 1   | ii) -1                   |
| iii) 0 | iv) Cannot be determined |

b) If  $b_{yx}=0.5$ ,  $r=1$  then  $b_{xy} =$

- |          |                       |
|----------|-----------------------|
| i) -0.5  | ii) 2                 |
| iii) 0.5 | iv) none of the above |

c) Index numbers are called as

- |                         |                          |
|-------------------------|--------------------------|
| i) Economic thermometer | ii) Economic accelerator |
| iii) Social barometer   | iv) Economic barometer   |

d) The number of normal equations for fitting the curve:  $Y=ab^x$

- |        |       |
|--------|-------|
| i) 1   | ii) 2 |
| iii) 3 | iv) 4 |

e) Which of the following is not an example of attribute characteristic?

- |                        |                  |
|------------------------|------------------|
| i) Nationality         | ii) Intelligence |
| iii) Number of workers | iv) Blood group  |

**P.T.O.**

- B) State whether the following statement is True or False: [5]
- If A and B are positively associated then  $\alpha$  and  $\beta$  are negatively associated.
  - Fishers index number can be obtained if Laspeyre's and Paasche's index numbers are known.
  - Scatter diagram gives the numerical value of correlation coefficient.
  - The regression between two variables is always linear.
  - Index number is always expressed in percentage.

Q2) Attempt any four of the following. [4×5=20]

- State utility of regression lines.
- Obtain spearman's rank correlation coefficient between X and Y, given that:

X	10	22	32	41	15
Y	15	25	30	49	5

- Define coefficient of determination and state it's utility.
- Mention the limitations of index numbers.
- Why there are two regression lines? Explain in brief.
- If  $\text{Var}(-2X+5)=100$  then find  $\text{Var}(X)$  also find  $\text{Var}(3-X)$

Q3) Attempt any four of the following: [4×5=20]

- Write a short notes on
  - Price index number
  - Value index number

- Given that

$$n = 100, \sum (x - \bar{x})(y - \bar{y}) = 8000, \bar{x} = 62, \bar{y} = 53, \sigma_x = 10, \sigma_y = 12,$$

Compute correlation coefficient between X and Y. Also find  $\text{Corr}(2X, 3Y)$

- Explain the importance of weights in construction of index numbers.
- With usual notation, show that:  $Q_{AB} = Q_{\alpha\beta} = -Q_{A\beta} = -Q_{\alpha B}$



- e) State merits and demerits of scatter diagram as a measure of correlation.  
 f) The data on rainfall and yield per acre is as below:

	Rainfall (Inches)	Yield per acre
A.M	30	50
S.D	4	5

Obtain the yield when the rainfall is 35 inches, correlation coefficient between rainfall and yield is 0.9

**Q4)** Attempt any two of the following:

**[2×10=20]**

- a) Given the following data:

Commodity	$P_0$	$q_0$	$p_1$	$q_1$
A	9	5	15	5
B	8	10	12	11
C	4	6	05	6
D	1	4	02	8

Find price and quantity index numbers by Laspeyre's, Paasche's and Fishers method.

- b) Explain in brief the concept of non linear regression.  
 c) i) Given the following obtain the remaining class frequencies.  
 $N=100$ ,  $(A)=60$ ,  $(B)=52$ ,  $(\alpha\beta)=32$ .  
 ii) Write a short note on covariance.  
 d) Compute Spearman's rank correlation coefficient between X and Y for the following data.

X	81	72	60	33	29	11	56	42
Y	75	56	42	15	30	20	60	80

Is there any change in the Spearman's rank correlation coefficient if values of X and Y are interchanged?



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3627

[Total No. of Pages : 2

[5961]-242

F.Y. B.A.

MATHEMATICS

AMG-II : Applied Mathematics General (Calculus-II)

(2019 Pattern) (Semester-II) (15117)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are Compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) Find critical points of the function  $f(x) = 3x^2 - 24x + 4$
- b) Define the right hand derivative of  $f(x)$  at  $x = c$ .
- c) Give an example of a function which is neither decreasing nor increasing on  $\mathbb{R}$ .
- d) Solve :  $\frac{dy}{dx} = \frac{y+1}{x^2}$
- e) Evaluate  $\lim_{x \rightarrow 0} \left( \frac{1 - e^x}{2x} \right)$
- f) Find integrating factor for the differential equation  $x^2 dx + y^2 dy = 0$
- g) If  $y = e^{2x}$ , then find  $y_n$

Q2) Attempt any four of the following.

[20]

- a) If the functions  $f$  and  $g$  are differentiable at a point  $x = c$ , then prove that  $f-g$  is differentiable at a point  $x = c$ .
- b) If the function  $f: [a,b] \rightarrow \mathbb{R}$  continuous on  $[a,b]$ , differentiable on  $(a,b)$  and  $f(a) = f(b)$ , then prove that there exists at least one point  $c \in (a,b)$  such that  $f'(c) = 0$

P.T.O.

- c) If the function  $f : [a,b] \rightarrow \mathbb{R}$  continuous on  $[a, b]$ , differentiable on  $(a,b)$  and  $f'(x) < 0, \forall x \in (a, b)$ , then prove that  $f(x)$  is strictly decreasing on  $[a,b]$ .
- d) Show that the function  $f(x) = |x + 2|$  is not differentiable at  $x = -2$
- e) Evaluate  $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\log \sin x}{\cot x}$
- f) If  $y = (\sin^{-1} x)^2$ , then show that  $(1-x^2) y_2 - xy_1 - 2=0$

**Q3)** Attempt any four of the following.

**[20]**

- a) Explain a method to solve the homogeneous equation  $\frac{dy}{dx} = \frac{f(x, y)}{g(x, y)}$ .
- b) Reduce the differential equation  $\frac{dy}{dx} = \frac{ax + by}{cx + dy}$  in variable separable form,  
where  $\frac{a}{c} = \frac{b}{d}$
- c) Solve  $(\cos x - x \cos y) dx - (\sin y + y \sin x) dy = 0$ .
- d) Find integrating factor (IF) of  $(x^2 y^2 + xy + 1) y dx + (x^2 y^2 - xy + 1) x dy = 0$
- e) Solve  $y^2 dx + (3xy - 1) dy = 0$
- f) Form the differential equation by eliminating arbitrary constant a and b from  $y = ae^x + be^{-x}$

**Q4)** Attempt any two of the following:

**[20]**

- a) State and prove the Leibnitz's theorem.
- b) Convert the differential equation  $\frac{dy}{dx} = \frac{x - 2y + 1}{4x - 3y - 6} = 0$  into variable separable form.
- c) By Maclaurin's theorem prove that  $\tan x = x + \frac{x^3}{3} + \frac{2x^5}{15} + \dots$



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3629

[5961]-244

[Total No. of Pages : 2

**First Year B.A. (Restructuring)**  
**FOUNDATION COURSE - II ('A' COMPONENT)**  
**(2019 Pattern) (Semester - II) (11502)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1)** Write the answer of any one of the following questions in 300 words(AnyOne). **[15]**

- a) Explain the causes of population explosion.
- OR
- b) What is national intergration? Suggest the measures to remove the obstacles in the way of national integration in India.

**Q2)** Write the answer of any one of the following questions in 300 words (Any One) **[15]**

- a) Explain the measures of women Empowerment.
- OR
- b) Explain the various types of democracy.

**Q3)** Write the answer of any TWO of the following questions in 200 words (Any Two). **[20]**

- a) Give information about major forests in India.
- b) Briefly explain the importance of Himalayan Mountain ranges.
- c) Explain the national value.
- d) Explain human fundamental rights.

**Q4)** Write the following short notes in 100 words each (Any Four). **[20]**

- a) Secularism.
- b) Gram Panchayat.
- c) Professional Value.
- d) Godavari River.
- e) Effects of urbanization.
- f) Defects of democracy.



**P.T.O.**

Total No. of Questions : 4]

PA-3629

[5961]-244

First Year B.A. (Restructuring)  
FOUNDATION COURSE - II ('A' COMPONENT)

(2019 Pattern) (Semester - II) (11502)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. [15]

अ) लोकसंख्या विस्फोटाची कारणे सांगा.

किंवा

ब) राष्ट्रीय एकात्मता म्हणजे काय? भारतातील राष्ट्रीय एकात्मतेच्या मार्गातील अडथळे दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.

**प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. [15]

अ) महिला सबलीकरणाच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.

किंवा

ब) लोकशाहीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

**प्र.3)** खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

अ) भारतातील प्रमुख वनांची माहिती द्या.

ब) हिमालय पर्वत रांगांचे महत्त्व थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) राष्ट्रीय मूल्य स्पष्ट करा.

ड) मानवी मूलभूत हक्क सांगा.

**प्र.4)** टिपा लिहा 100 शब्दांत. (कोणतेही चार) [20]

अ) धर्मनिरपेक्षता

ब) ग्रामपंचायत

क) व्यावसायिक मूल्य

ड) गोदावरी नदी

इ) शहरीकरणाचे परिणाम

फ) लोकशाहीचे दोष



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4511

[Total No. of Pages : 3

[5961]-245

F.Y. B.A. (Vocational Stream)

FUNCTIONAL ENGLISH

An Introduction to English Language and Writing Skills in English  
(2019 Pattern) (Semester - II) (Theory) (Paper - I) (11951)

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

**Q1) a)** Write short notes on ANY TWO of the following : [7]

- i) Back vowels in English
- ii) Plosives in English
- iii) Diphthongs in English

b) Attempt ANY TWO of the following in about 100 words each : [7]

- i) Write a note on word accent. Give suitable examples.
- ii) State some rules for accentual patterns.
- iii) What are the uses of rising tone? Give examples.

**Q2) a)** Transcribe the following words phonemically, (ANY SEVEN) : [7]

- i) lead
- ii) begin
- iii) wait
- iv) breath
- v) tax
- vi) march
- vii) flow
- viii) took
- ix) shine

**P.T.O.**

b) Mark appropriate stress and intonation in the following sentences.  
(ANY SEVEN) : [7]

- i) The house is empty.
- ii) Come here.
- iii) Have you seen my younger brother?
- iv) What are they talking about?
- v) How dark the room is!
- vi) There is a city in South India called Chennai.
- vii) Will you open the door please?
- viii) I couldn't come to college because I was sick.
- ix) Delete these apps from your handset.

**Q3)** Write a paragraph on ANY TWO of the following : [14]

- a) Effects of social media
- b) Need to read
- c) Good habits

**Q4)** Write an email on the following situations. (ANY TWO) : [14]

- a) Write an email of request to the editor of local newspaper for publishing the news item that you sent about NSS activities of your college.
- b) You have prepared a poster for participating in college level competition. Write an email to the principal of organising college requesting him to allow you to participate.
- c) Write an email to your friend in Russia suggesting him to do regular exercise and take proper diet.

**Q5) a)** Read the following diagram and write a paragraph about it. [7]

Income and expenditure of Mr Achalare who is a Manager in a Multinational company and staying with family in Nagpur

Salary and income from other sources : Rs 80,000 per month Expenses:  
Saving - 18 %; Travel and transportation - 10%; Education - 15%;  
Entertainment 5%; Loan - 10% Hospital expenses - 5% Home expenses  
- 30%; Other expenses - 7%

**b)** Write a summary of the following paragraph to one third of its length. [7]

By 'labour' we generally mean manual work; that is, work done with the hands, as distinguished from mental work, or work done with the head. In ancient times manual labour was looked down upon, and the manual worker was treated as an inferior being. Most ancient states were based upon slave-labour. Even the Greek city-states consisted of a small number of free citizens, who devoted themselves to the higher arts and professions, and left all manual labour to the slaves. And yet it was ancient Greece that taught the world the lessons of political liberty and self government! In modern times slavery has been abolished by all civilized countries; yet a hundred years ago slavery still existed as a recognized institution.

Manual labour is recognized today; at least in theory, as being worthy of free citizens; and no stigma attaches to a labourer because he works with his hands rather than with his head. And yet the leisured classes still look down on the working classes, whom they call the 'lower' classes. Many a young men of the middle classes would rather wear a black coat and sit on an office stool at a small salary, than soil their hands and earn double the money as an artisan.





Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4502

[Total No. of Pages : 2

[5961]-246

**F.Y.B.A. (Travel and Tourism Management)**

**FUNDAMENTALS OF TOURISM - II**

**Geography of Tourism (Paper-II)**

**(2019 Pattern) (Semester - II) (11961)**

*Time : 2½ Hours]*

*[Max. Marks : 70*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

**Q1)** Answer any eight (Around 20 words each)

**[16]**

- i) Name the oceans of the world
- ii) Explain the concept of "Ocean"
- iii) Which is the largest ocean in the world?
- iv) Name the deepest ocean of the world.
- v) Mount Abu found on which ranges of India?
- vi) Which state/territory of India has highest peak?
- vii) France is located in which continent?
- viii) Which is the largest continent on the earth?
- ix) Name the largest country in the world.
- x) Name the country having largest population.

**Q2)** Write short notes on any three (Around 50 words each).

**[18]**

- i) Explain various climate zone of the world.
- ii) What do you understand by G.M.T.?
- iii) What is the tourism potential in the northern mountains of India?
- iv) What is the role of transport in tourism?

**P.T.O.**

**Q3)** Answer any two (Around 100 words each)

**[16]**

- i) Explain the tourism attraction zone in American region.
- ii) Name and explain hot desert of India.
- iii) Explain tourism potential in Nepal and Bhutan.

**Q4)** Answer in detail any one (Around 500 words each).

**[20]**

- i) Elaborate coastal regions of India.
- ii) Name and explain cold desert of India.

